

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕРНАУКА»

ISSN 2520-2057

INTERNATIONAL
SCIENTIFIC JOURNAL
«INTERNAUKA»

МЕЖДУНАРОДНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»

№ 10 (50) / 2018
3 том

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
«ІНТЕРНАУКА»**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL
«INTERNAUKA»**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
«ИНТЕРНАУКА»**

*Свідоцтво
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
КВ № 22444-12344ПР*

Збірник наукових праць

№ 10 (50)

3 том

Київ 2018

Повний бібліографічний опис всіх статей Міжнародного наукового журналу «Інтернаука» представлено в: **Index Copernicus International (ICI);** **НЭБ elibrary.ru;** **Polish Scholarly Bibliography;** **ResearchBib;** **Turkish Education Index;** **Наукова періодика України.**

Журнал зареєстровано в міжнародних каталогах наукових видань та наукометричних базах даних: **Index Copernicus International (ICI);** **Ulrichsweb Global Serials Directory;** **Google Scholar;** **НЭБ elibrary.ru;** **Open Academic Journals Index;** **Research-Bib;** **Scientific Indexing Services;** **Turkish Education Index;** **Polish Scholarly Bibliography;** **Electronic Journals Library;** **Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg Carl von Ossietzky;** **InfoBase Index;** **International Institute of Organized Research;** **CiteFactor;** **Open J-Gate;** **Cosmos Impact Factor;** **Scholar Steer;** **Eurasian Scientific Journal Index;** **Academic keys;** **Російський імпаکت-фактор;** **Наукова періодика України;** **JOURNAL FACTOR;** **Bielefeld Academic Search Engine (BASE);** **The Journals Impact Factor (JIF);** **CrossRef.**

В журналі опубліковані наукові статті з актуальних проблем сучасної науки.

Матеріали публікуються мовою оригіналу в авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

У відповідності із Законом України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей і матеріалів цієї збірки, посилання на авторів та видання є обов'язковими.

Редакція:

Головний редактор: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент (Київ, Україна)
Випускаючий редактор: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук, доцент (Київ, Україна)
Секретар: **Колодич Юлія Ігорівна**

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії: **Камінська Тетяна Григорівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Заступник голови редакційної колегії: **Курило Володимир Іванович** — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України (Київ, Україна)
Заступник голови редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Розділ «Економічні науки»:

Член редакційної колегії: **Баланюк Іван Федорович** — доктор економічних наук, професор (Івано-Франківськ, Україна)
Член редакційної колегії: **Бардаш Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Бондар Микола Іванович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Вдовенко Наталія Михайлівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, професор, Заслужений економіст України (Мукачеве, Україна)
Член редакційної колегії: **Гринько Алла Павлівна** — доктор економічних наук, професор (Харків, Україна)
Член редакційної колегії: **Гуцаленко Любов Василівна** — доктор економічних наук, професор (Вінниця, Україна)
Член редакційної колегії: **Дерій Василь Антонович** — доктор економічних наук, професор (Тернопіль, Україна)
Член редакційної колегії: **Денисекно Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Дмитренко Ірина Миколаївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Еміне Лейла Кият** — доктор економічних наук, доцент (Туреччина)
Член редакційної колегії: **Єфіменко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор (Черкаси, Україна)
Член редакційної колегії: **Заруцька Олена Павлівна** — доктор економічних наук, професор (Дніпро, Україна)
Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Зеліско Інна Михайлівна** — доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Зось-Кіур Микола Валерійович** — доктор економічних наук, професор (Полтава, Україна)
Член редакційної колегії: **Ільчук Павло Григорович** — доктор економічних наук, доцент (Львів, Україна)
Член редакційної колегії: **Клочан В'ячеслав Васильович** — доктор економічних наук, професор (Миколаїв, Україна)
Член редакційної колегії: **Копилук Оксана Іванівна** — доктор економічних наук, професор (Львів, Україна)
Член редакційної колегії: **Кравченко Ольга Олексіївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Курило Людмила Ізидорівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Лоханова Наталя Олексіївна** — доктор економічних наук, професор (Львів, Україна)
Член редакційної колегії: **Малік Микола Йосипович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
Член редакційної колегії: **Мігус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор (Черкаси, Україна)
Член редакційної колегії: **Мухсінова Лейла Хасанівна** — доктор економічних наук, доцент (Оренбург, Російська Федерація)
Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент (Одеса, Україна)

Член редакційної колегії: **Олійник Олександр Васильович** — доктор економічних наук, професор (Харків, Україна)

Член редакційної колегії: **Осмятченко Володимир Олександрович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Охріменко Ігор Віталійович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Паска Ігор Миколайович** — доктор економічних наук, професор (Біла Церква, Україна)

Член редакційної колегії: **Разумова Катерина Миколаївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Смолін Ігор Валентинович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Сунцова Олеся Олександрівна** — доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Танклевська Наталія Станіславівна** — доктор економічних наук, професор (Херсон, Україна)

Член редакційної колегії: **Токар Володимир Володимирович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Тульчинська Світлана Олександрівна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Хахонова Наталія Миколаївна** — доктор економічних наук, професор (Ростов-на-Дону, Російська Федерація)

Член редакційної колегії: **Чижевська Людмила Віталіївна** — доктор економічних наук, професор (Житомир, Україна)

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Шевчук Ярослав Васильович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, доцент (Нововолинськ, Волинська обл., Україна)

Член редакційної колегії: **Шинкарук Лідія Василівна** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Шпак Валентин Аркадійович** — доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Белялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент (Київ, Україна)

Член редакційної колегії: **Скриньковський Руслан Миколайович** — кандидат економічних наук, член-кореспондент Української академії наук (Львів, Україна)

Член редакційної колегії: **Peter Bielik** — Dr. hab. (Словацька Республіка)

Член редакційної колегії: **Eva Fichtnerová** — University of South Bohemia in České Budějovice (Чеська Республіка)

Член редакційної колегії: **József Káposzta** — Dr. hab. (Угорщина)

Член редакційної колегії: **Henrietta Nagy** — Dr. hab. (Угорщина)

Член редакційної колегії: **Venelin Terziev** — Professor Dipl. Eng., PhD, доктор наук з національної безпеки, доктор економічних наук, член-кореспондент Російської академії природної історії (Русе, Болгарія)

Член редакційної колегії: **Anna Törő-Dunay** — Dr. hab. (Угорщина)

Член редакційної колегії: **Mirosław Wasilewski** — Dr. hab., Associate professor WULS-SGGW (Польща)

Член редакційної колегії: **Natalia Wasilewska** — Doctor of Economic Sciences, professor UJK (Польща)

ЗМІСТ
CONTENTS
СОДЕРЖАНИЕ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Shynkaruk Lidia, Baranovska Iryna, Milman Leonid THE ROLE OF HOUSEHOLDS IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	6
Безугла Юлія Євгенівна, Пісклова Олена Анатоліївна АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ЛІЗИНГУ	9
Глухова Валентина Іванівна, Скрипник Лариса Іванівна СТАН ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ	15
Михалків Володимир Богданович ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ЗАПРАВКИ СТИСНЕНИМ ГАЗОМ НА АГНКС	18
Молнар Віталій Вікторович МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ОЦІНЦІ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	21
Салькова Ірина Юріївна, Довгань Юрій Васильович МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ	27
Хома Ірина Борисівна, Піун Юлія Ігорівна ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У ПОЛЬЩІ ТА В УКРАЇНІ	31
Шушкова Юлія Володимирівна, Хоцяновська Уляна Павлівна ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ.....	35

Shynkaruk Lidia

*Doctor of Economics, Professor,
Corresponding Member of NAS of Ukraine,
Head of Department Production and Investment Management
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

Baranovska Iryna

*PhD in Economics, Associate Professor of
Department Production and Investment Management
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

Milman Leonid

*Dissertant of the
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

DOI: 10.25313/2520-2057-2018-10-3866

THE ROLE OF HOUSEHOLDS IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Summary. In the article the main features of households sector as one of the main components that forms the country's economy, the supplier of economic resources and the main consumer of goods and services are considered. It is substantiated that the use of SNA in the research of the households sector provides the basis for creation of an analytical and institutional base for their development. The conceptual bases of forming of organizational-economic mechanism of households sector development for the purpose of providing economy transition to a new type of growth are defined.

Key words: household, households sector, organizational-economic mechanism of households sector development, GDP, SNA, economic growth, economic development.

Statement of the problem. The transformation of economic system has changed the conditions of functioning of all subjects of the national economy. Structural shifts in the households sector have expanded the sphere of their activity, intensified functions, created new requirements regarding economic behavior, also it changed socio-economic conditions of functioning. Now, in addition to effectuation the functions of consumption, saving, investing, reproduction of the population, the households sector is the owner and supplier of economic resources. Owning of production factors households are independent producers of goods and services. In the new conditions, the households sector has a rather significant share in the economy as an independent source and factor of economic growth. The study of its influence on the qualitative structure of GDP makes possibility to determine the level of country development and the prospects of economy transition to a new type of growth.

Analysis of recent researches and publications. Writings of many domestic and foreign researchers are devoted to the study of households and their role in the socio-economic system of society. In particu-

lar, scientists study the regularities of development households at different historical stages [1; 5; 10], their functions as an important component of society [1], approaches to evaluation of incomes and expenditures of households [7], structure and functions of the household at the microeconomic level [4], etc. However, the role of households sector in GDP forming and the development of the organizational-economic mechanism of development of Ukrainian households sector in the context of its impact on the country's economic development remain insufficiently explored.

The objective of the article is determination of the role of the households sector in GDP forming and the conceptual basics of creation of an organizational-economic mechanism of its development for economy transition into a new type of growth.

The main material. The results of the analysis of the use of term "household" in foreign and domestic scientific publications [3, p. 16; 8; 9, p. 128; 12, p. 871; 13] allow to treat this term as a socio-economic association, which includes both one person and a voluntary association of several persons who are or are not in family relationships for support of the socio-economic

status, expansion their individual opportunities, satisfaction of material and immaterial needs [2, p. 6].

In Ukraine, since 1999, a selective survey of living conditions of households is implemented. This survey is carried out on a permanent basis and according to international standards [8]. Their results allow to determine the level of welfare of households, factors of its forming and the degree of involvement in social and economic processes. Since 2007 new criteria are the basis for the study of households' differentiation, in particular, the indicators of monetary and aggregate income instead of the indicators of monetary and aggregate expenditures that were applied in 1999–2006. The change of criteria is due to the fact that, an exceeding of households incomes over their aggregate expenditures is experienced since 2004 in the same regions, and in 2006 — almost all regions. Therefore, income indicators have become more accurate to characterize the real welfare state of households than cost indicators. In accordance to the current international practice since 2011, when calculating the costs and resources per capita and the indicators of differentiation of population and households by the level of material welfare, the State Statistics Service of Ukraine uses an equivalence scale that reflects the reduction of the minimum necessary needs per member of the household with an increase of the household size and change its structure.

Economic science considers the household as one of the most important components that forms the economy of any country, as households are both suppliers of economic resources and the main consumers of goods and services. The aggregate consumption of country households is a major lever of their impact on the economic system, creating a market for goods and services of enterprises that have the possibility of development and increase of the country's GDP. Therefore, research of households is important for understanding the development of processes at the macroeconomic level.

Study of the households role in the national economy is carried out in special statistical studies, which are the basis of national and international comparisons.

The system of national accounts allows to research households at the macroeconomic level.

The System of National Accounts (SNA) is the internationally agreed standard set of recommendations on how to compile measures of economic activity in accordance with strict accounting conventions based on economic principles. The recommendations are expressed in terms of a set of concepts, definitions, classifications and accounting rules that comprise the internationally agreed standard for measuring such items as GDP, the most frequently quoted indicator of economic performance [13, p. 1].

The households sector can be considered depending on which parameters are of primary interest. This includes, in particular: types of households production, types of income, consumption structure, etc. In SNA the conceptual and practical reasons of identification problems of subsectors households sector are analyzed, households as producers and consumers, their wealth and appropriate income streams are consistently considered.

The preparation of national accounts of Ukraine is based on the methodological principles of the international standards of SNA [8]. In national accounts, economic activity is seen as a system of consistent and interconnected accounts that characterize operations of production, generation, distribution and use of income, capital accumulation and the acquisition of financial instruments. Institutional units-residents are grouped into sectors, which include the households sector, along with sectors of non-financial corporations, financial corporations, general government and non-profit institutions serving households.

Analysis of main indicators of the households relative to GDP forming and the characteristic of its contribution to other macroeconomic parameters shows the significance of the households sector for the functioning of national economy (Table 1). In particular, in 2011–2016, was 12–15 % of the total economy output, gross value added — 19–23 %, net value added — 21–24 %, intermediate consumption — 8–10 %. Also during this period, the share of gross income in the

Table 1

Share of household sector among institutional sectors of Ukrainian economy, %

Indicators	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Output (at basic prices)	12,4	13,4	14,7	14,4	15,0	14,8
Gross value added	19,3	21,7	22,5	21,4	19,4	22,2
Net value added	21,4	22,9	23,8	23,3	24,3	23,9
Gross operating surplus, mixed income	42,5	47,1	48,1	43,8	40,2	36,8
Net operating surplus, mixed income	56,7	64,2	28,6	56,3	49,9	45,6
Intermediate consumption	8,1	7,8	9,1	9,1	9,6	9,8
Final consumption expenditure	77,8	77,8	78,7	82,6	77,1	77,0
Gross disposable income	75,1	79,2	80,4	73,2	66,8	63,7
Gross saving	60,7	88,2	96,1	32,7	14,6	5,3

Source: calculated and constructed by the author based on [8]

households sector was 64–80 % in the economy, and the final consumer spending was about 80 %. By the events of 2013, the gross household savings also had a high proportion (60–95 %), but in 2014–2016, it dropped to 5 %. The share of gross profit and mixed income and net profit remained fairly significant in 2016.

Thus, research of the functioning problems and performance of households is important for developing mechanisms for regulating its development. Therefore, the use of SNA in such research provides the basis for the forming of an appropriate analytical and institutional base for the development of households sector and the forming of an organizational-economic mechanism of this development. The organizational-economic mechanism of development of the households sector should be considered in the system of relations between households and other institutional units of economy that provide the appropriate conditions of functioning and development.

Unfortunately, the results of the analysis of different studies of development of the households sector and its accounting into social production indicate that approaches to regulation of its development in countries with a socially oriented market economy are somewhat eclectic [6]. When forming the organizational-economic mechanism of the development of the households sector, it is necessary to take into account that the household plays a significant role in economy functioning, providing: the necessary consumer demand, activation of investment activity, development of human capital, etc. It should be remembered that the regulation of the development of households acquires the character of multisubjective impact, integrating elements of state regulation, self-regulation, regulation by market infrastructure institutions, public orga-

nizations, etc. On this basis, it is possible to develop theoretical-methodological and methodical approaches to the consideration of the households sector as a holistic object of regulatory impact to create an organizational-economic mechanism for its development, based on an appropriate institutional basis (system of complementary instruments and levers).

At the same time, the world economy is at the start of the transition to rational use of natural and technical resources, the maximum possible energy saving, repair instead of utilization and purchase of new, lease instead of ownership, recycling of waste and obtaining new types of raw materials, energy [11, c. 39]. That is, the linear approach to economic development is inferior to the circular economy. Exactly the household can become a powerful driver of the emergence of a circular economy in the future, due to the potential for self-sustainability and development.

Conclusion. Household as a primary economic unit in the conditions of reforming the Ukrainian economy plays a significant role in all social and economic processes that take place in society. This role will continue to grow, as the modern household is the basis of the country's economic prosperity. However, a household as a participant in the economic system can perform their functions only if the appropriate institutional environment and the coordinated activity of its subjects and constituents are developed. To do this, it is necessary to develop an organizational-economic mechanism of the development of the households sector, effectiveness of which will depend on the optimal combination of various instruments and regulatory methods, their systemic use on the basis of achieving of the priorities of the transition of the economy to a new type of growth and development.

References

1. Hladun, O.M. (2005), "Households: functions and research issues", *Demography and social economy*, no. 2, pp. 88–96.
2. Honcharova, S. Yu., Buriak, I.V. (2016), "Scientific and methodological approaches to the definition of a household, its role and functions in the economy", *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu*, Vol. 21, no. 4, pp. 135–139.
3. Zherybyn, V. M. Uroven zhyzny naseleniya [Population's standard of living], YuNITI-DANA, Moscow, Russia.
4. Zhuk, M.O., Zdrok, V.V. (2014), "Structure and functions of the household at the microeconomic level", *Herald of Khmelnytskyi national university*, no. 6, pp. 228–234.
5. Zukhba, O.M. (2013), "Household in different types of economic order: the evolution of theoretical models", *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 3, pp. 48–53.
6. Melnyk, A., Tsishchuk, N. (2008), "Household sector in the modern economic system: theoretical and empirical aspects", *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 3, pp. 7–21.
7. Mylashko, O.H. (2008), "Statistical estimation of income and expenditure of households according to the system of national accounts", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 30, pp. 247–253.
8. The official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 April 2018).
9. Rayzberg, B.A., Lozovskiy, L. Sh. and Starodubtseva, E.B. (2007) *Sovremennyiy ekonomicheskii slovar*, 5th ed. [Modern Economic Dictionary], INFRA-M, Moscow, Russia.
10. Chunikhina, T.S. (2010), "Regularities household development: theoretical aspect", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 2, Vol. 3, pp. 54–58.
11. Derii Z. (2017), "Households role in the circular economy", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no.3, pp. 39–45.
12. McConnell, C.R., Brue, S.L., Flynn, S.M. (2009) "Economics: principles, problems, and policies", 18th ed., McGraw-Hill/Irwin, New York, NY.
13. System of National Accounts, 2008 (2009), available at: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/sna2008.pdf> (Accessed 12 April 2018).

Безугла Юлія Євгенівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання
Українська інженерно-педагогічна академія*

Безуглая Юлия Евгеньевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономики и организации деятельности субъектов хозяйствования
Украинская инженерно-педагогическая академия*

Bezuhla Yuliia

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Organization
Activity of Economic Entities
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy*

Пісклова Олена Анатоліївна

*магістрант
Української інженерно-педагогічної академії*

Писклова Елена Анатольевна

*магістрант
Украинской инженерно-педагогической академии*

Pisklova Olena

*Master Student of the
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy*

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ЛІЗИНГУ

АНАЛИЗ ФИНАНСИРОВАНИЯ ОБНОВЛЕНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ С ПОМОЩЬЮ ЛИЗИНГА

ANALYSIS OF FINANCING THE UPGRADE OF MAIN COMPANIES FUNDS BY LEASING ASSISTANCE

Анотація. Досліджено методи розрахунку лізингових платежів на підприємстві. Проведені розрахунки лізингових платежів на конкретному обладнанні підприємства. Проведено порівняння графіків постійних лізингових платежів на підприємстві.

Ключові слова: основні засоби, лізинг, підприємство.

Аннотация. Исследованы методы расчета лизинговых платежей на предприятии. Проведенные расчеты лизинговых платежей на конкретном оборудовании предприятия. Проведены сравнения графиков постоянных лизинговых платежей на предприятии.

Ключевые слова: основные фонды, лизинг, предприятие.

Summary. The methods of calculation of leasing payments at the enterprise are investigated. Calculations of lease payments on specific equipment of the enterprise are carried out. A comparison of charts of permanent lease payments at the enterprise is carried out.

Key words: fixed assets, leasing, enterprise.

Постановка проблеми. У зв'язку з орієнтацією національної економіки на стратегію інноваційного розвитку та стрімким розвитком технологій відбувається ускладнення системи управління фінансово-господарською діяльністю. В програму реформування закладаються можливі шляхи автоматизації виробничого процесу з застосуванням новітніх розробок. Основою для створення інноваційної продукції є об'єкти права інтелектуальної власності та інші майнові права у складі нематеріальних активів підприємств, а тому особливого значення набуває аналіз їх складу та ефективності використання. Підприємства не завжди можуть вилучити з обігу отриманий прибуток для оновлення матеріально-технічної бази та у зв'язку з не значним фінансуванням процесів оновлення необоротних активів, перед керівництвом кожного з підприємств, гостро постає питання про шляхи залучення коштів для придбання активів. При відсутності вільних готівкових коштів для придбання обладнання, високих відсотках за кредитом та інших складних умовах, основним шляхом оновлення необоротних активів може бути лізинг. Для підприємств лізинг є можливістю отримання нових та заміни старих об'єктів необоротних активів. Лізингові технології передбачають отримання на визначений строк для експлуатації необхідного майна з його подальшим викупом та зарахуванням у власність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо фінансування оновлення основних засобів досліджувалися зарубіжними та вітчизняними вченими, серед яких Василенко В. В., Газман В. Д., Гречко С. М., Коваленко О. В., Криштопа І. І., Неміш Ю. В., Сук Л. К., Ткаченко С. Є., Шевченко К. І.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У більшості наукових праць учених підходи до фінансування оновлення основних засобів підприємства за допомогою лізингу недостатньо розроблені як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Мета статті. Метою статті є здійснення аналізу фінансування оновлення основних засобів підприємства за допомогою лізингу.

Виклад основного матеріалу. З метою одночасного отримання необхідної суми на все обладнання необхідно виявити можливості для застосування лізингових технологій фінансування процесу оновлення основного капіталу ТОВ «Смего-В», а також виявити найбільш придатні форми лізингу для їх застосування. Існують основні умови, за виконання яких може бути укладений лізинговий контракт:

- розмір лізингових платежів повинен забезпечити лізинговій компанії прибуток не нижче середньої норми прибутку на вкладений капітал та покриття всіх витрат, пов'язаних з виконанням та обслуговуванням контракту;

- ціна лізингу для лізингоотримувача не повинна бути вище за ціну банківського кредиту на придбання відповідного майна.

Методи розрахунку лізингових платежів базуються на теорії зміни вартості грошей у часі. Для всіх схем розрахунків основною вимогою є рівність теперішньої вартості всіх лізингових платежів та вартості майна, яке пропонується у лізинг.

Здебільшого, сукупність усіх платежів по договору лізингу в основному складається з авансового платежу, періодичних лізингових платежів, викупної (залишкової) вартості. При цьому сплата періодичних лізингових платежів може бути визначена у декількох схемах:

1 — регулярні платежі, тобто лізингові платежі, що здійснюються через рівні проміжки часу; вони поділяються на:

- постійні платежі (ануїтети);
 - платежі з постійним темпом зміни;
 - платежі з амортизацією боргу (відшкодуванням вартості предмета лізингу) рівними частинами;
- 2 — нерегулярні платежі — лізингові платежі погоджуються сторонами відповідно до графіку, в якому вказані певні строки та суми платежів.

Отже, для фінансування оновлення необоротних активів ІОЦ можуть застосовуватися наступні схеми розрахунку лізингових платежів:

Найпоширенішою схемою сплати лізингових платежів є регулярні постійні платежі (ануїтет).

Регулярні постійні платежі передбачають виплату однакової суми лізингового платежу через однакові проміжки часу. Такий механізм припливу (відпливу) грошей має назву ануїтету.

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (погашення вартості майна) та проценти проводиться послідовно. Сума, що йде в погашення вартості майна, визначається як різниця суми лізингового платежу та процентів на залишок заборгованості:

$$D_t = A - D_{t-1} \times i, \quad (1)$$

де D_t — сума, що відноситься в погашення вартості майна в періоді $t = 1, \dots, n$.

D_{t-1} — залишок заборгованості за предмет лізингу на кінець періоду $t - 1$.

Обладнанням, що потребує найбільших витрат є Пристрій керування мережею, вартість якого складає приблизно 200000,00 грн, тому проведемо розрахунки лізингових платежів на прикладі цього обладнання. Залишкову (викупну) вартість приймаємо рівною 20000,00 грн, строк лізингу — 8 років з виплатою один раз на рік, відсоткова ставка за період складає 15 %.

Лізинговий платіж складе:

$$A = \left(200000 - 20000 \frac{1}{(1+15\%)^8} \right) \times \left(\frac{15\%}{1 - (1+15\%)^{-8}} \right) = 43113,02 \text{ грн.}$$

Таблиця 1

Графік лізингових платежів при застосуванні регулярних постійних платежів

Лізингові періоди	Залишок заборгованості	Погашення вартості майна	Проценти	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	200000,00	13113,02	30000,00	43113,02
2	186886,98	15079,97	28033,05	43113,02
3	171807,01	17341,97	25771,05	43113,02
4	154465,04	19943,26	23169,76	43113,02
5	134521,78	22934,75	20178,27	43113,02
6	111587,03	26374,97	16738,05	43113,02
7	85212,06	30331,21	12781,81	43113,02
8	54880,85	34880,85	8232,128	43113,02
Всього	20000,00	180000,00	164904,1	344904,16

Графік лізингових платежів, погашення вартості майна та процентів доцільно представити в табличній формі — табл. 1.

З таблиці видно, що сума процентів з плином часу зменшується, в той час як сума амортизації боргу, навпаки, збільшується. Дана схема лізингових платежів є доцільною під час лізингу основних засобів загальногосподарського призначення та обладнання, амортизація якого відбувається лінійним методом (віддача основного засобу не залежить від строку використання та пов'язаного з ним фізичного зносу). ТОВ «Смего-Б» використовує визначену схему лізингових платежів. Також використовується така форма сплати лізингових платежів, як регулярні платежі з постійним темпом зміни. Умови погашення заборгованості по лізингу передбачають зміну (збільшення чи зменшення) лізингових платежів з постійним темпом приросту (зменшення) в кожному періоді. Іншим чином, задається прискорена (зменшена) амортизація боргу (погашення вартості майна). Розміри лізингових платежів розраховуються за допомогою таких формул:

$$A_t = A_1 (1+k)^{t-1}, \quad (2)$$

де A_1 — розмір першого лізингового платежу;

t — період лізингу;

k — темп приросту. Якщо $k > 0$ — відбувається прискорене погашення вартості майна, якщо $k < 0$ — навпаки, відбувається зменшення розміру платежів з плином часу.

Розмір першого лізингового платежу визначається за формулою:

$$A_1 = \left(P - S \frac{1}{(1+i)^n} \right) \times \frac{i-k}{1 - \left(\frac{1+k}{1+i} \right)^n}. \quad (3)$$

Розподіл лізингового платежу на амортизацію боргу (відшкодування вартості предмета лізингу) та проценти проводиться так само: сума, що йде в погашення вартості майна, визначається як різниця суми лізингового платежу та процентів на залишок заборгованості.

Таблиця 2

Графік лізингових платежів при застосуванні регулярних платежів з постійним темпом зростання 10 % на рік

Лізингові періоди	Залишок заборгованості	Погашення вартості майна	Проценти	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	200000,00	2323,71	30000,00	32323,71
2	197676,29	5904,64	29651,44	35556,08
3	191771,65	10345,94	28765,75	39111,69
4	181425,71	15809	27213,86	43022,86
5	165616,71	22482,68	24842,51	47325,19
6	143134,03	30587,56	21470,1	52057,66
7	112546,47	40381,45	16881,97	57263,42
8	72165,02	52165,02	10824,75	62989,77
Всього	20000,00	180000,00	189650,38	369650,38

Проведемо розрахунок лізингових платежів за допомогою даної схеми, за умови, що темп приросту складає 10 % на рік.

Розмір першого лізингового платежу становить:

$$A_1 = \left(200000 - 20000 \frac{1}{(1+15\%)^8} \right) \times \frac{15\% - 10\%}{1 - \left(\frac{1+10\%}{1+15\%} \right)^8} = 32323,71 \text{ грн.}$$

Графік сплати лізингових платежів, відшкодування вартості предмета лізингу та процентів наведені в таблиці 2.

Згідно таблиці, кожен наступний лізинговий платіж на 10 % більший за попередній. Ще одним варіантом даної схеми лізингових платежів є зменшення лізингових платежів з плином часу. Якщо встановити відсоток зменшення 10 %, то графік лізингових платежів матиме вигляд, як зображено в таблиці 3.

Визначаємо перший лізинговий платіж:

$$A_1 = \left(200000 - 20000 \frac{1}{(1+15\%)^8} \right) \times \frac{15\% + 10\%}{1 - \left(\frac{1-10\%}{1+15\%} \right)^8} = 56286,10 \text{ грн.}$$

Як бачимо з таблиці 3, кожен наступний лізинговий платіж на 10 % менший за попередній. При цьому погашення вартості предмету лізингу в перших періодах відбувається більшими темпами ніж в попередніх прикладах, як наслідок — лізингова компанія отримує меншу суму процентів. Така схема є доцільною для об'єктів, для яких застосовується прискорений метод нарахування амортизації. Чим більшим в даному випадку є темп зміни, тим відчутніша різниця між найбільшим та найменшим лізинговим платежем.

Наступною схемою погашення лізингових платежів є регулярні платежі з амортизацією боргу рівними частинами. При такій схемі розмір лізингового платежу визначається як сума відшкодування вартості предмета лізингу та процентів. Погашення

вартості предмету лізингу в кожному періоді відбувається рівними частинами, а сума процентів визначається виходячи з величини заборгованості за предмет лізингу на початок періоду.

Сума періодичного відшкодування вартості предмета лізингу визначається діленням вартості, що погашається на кількість періодів:

$$d = \frac{P - S}{n} = const, \tag{4}$$

де d — сума відшкодування вартості предмета лізингу.

Лізинговий платіж визначається за формулою:

$$A_t = D_{t-1} \times i + d. \tag{5}$$

Залишок заборгованості за предмет лізингу (D_t) на початок кожного наступного періоду визначається як різниця залишку заборгованості на початок попереднього періоду (D_{t-1}) та щомісячної суми погашення вартості предмету лізингу (d).

Сума періодичного відшкодування вартості предмета лізингу складе:

$$d = \frac{200000 - 20000}{8} = 22500 \text{ грн.}$$

Графік лізингових платежів за даної схеми наведено в таблиці 4.

За даної схеми лізингові платежі залежать від суми погашення вартості майна, що є незмінною. З плином часу сума лізингових платежів зменшується, що пов'язано зі зменшенням заборгованості перед лізинговою компанією, що залишається. Для вибору вірної стратегії залучення коштів можна скористатись відносним показником ефективності графіку лізингових платежів, що розраховується як відношення загальної суми лізингових платежів за всі роки до первинної вартості обладнання.

Порівняння графіків лізингових платежів зображено в табл. 5.

Таблиця 3

Графік лізингових платежів при застосуванні регулярних платежів з постійним темпом зменшення 10 % на рік

Лізингові періоди	Залишок заборгованості	Погашення вартості майна	Проценти	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	200000,00	26286,1	30000	56286,1
2	173713,90	24600,4	26057,09	50657,49
3	149113,50	23224,71	22367,03	45591,74
4	125888,79	22149,25	18883,32	41032,57
5	103739,54	21368,38	15560,93	36929,31
6	82371,16	20880,71	12355,67	33236,38
7	61490,45	20689,17	9223,57	29912,74
8	40801,28	20801,28	6120,19	26921,47
Всього	200000,00	180000	140567,8	320567,8

Таблиця 4

Графік лізингових платежів при застосуванні регулярних платежів з амортизацією боргу рівними частинами

Лізингові періоди	Залишок заборгованості	Погашення вартості майна	Проценти	Лізинговий платіж
1	2	3	4	5
1	200000,00	22500,00	30000,00	52500,00
2	177500,00	22500,00	26625,00	49125,00
3	155000,00	22500,00	23250,00	45750,00
4	132500,00	22500,00	19875,00	42375,00
5	110000,00	22500,00	16500,00	39000,00
6	87500,00	22500,00	13125,00	35625,00
7	65000,00	22500,00	9750,00	32250,00
8	42500,00	22500,00	6375,00	28875,00
Всього	200000,00	180000,00	145500,00	325500,00

Таким чином, як видно з табл. 5 платежі з постійним від'ємним темпом росту дають найменший прибуток лізинговій компанії, тобто є найбільш вигідними для підприємства. При порівнянні показників ефективності графіків лізингових платежів найменший показник має графік платежів з постійним від'ємним темпом росту. Порівняно з первісною вартістю обладнання переплата за цим графіком є найменшою та становить 60%. Найбільша переплата відсотків по лізингу у порівнянні з первинною вартістю обладнання виникає при використанні графіку регулярних платежів з постійним додатнім темпом зміни (85%).

Порівняння графіків постійних лізингових платежів наведено на рисунку 1.

З графіку видно, що найбільший за своїм значенням платіж необхідно провести при використан-

ні схеми платежів з постійним темпом зростання. В четвертий рік виплати всі лізингові платежі мають приблизно рівне значення.

Висновки і пропозиції. Таким чином, використовуючи лізинг, підприємство зможе провести оновлення основних засобів та нематеріальних активів. Як показали проведені розрахунки, основні засоби потребують значного оновлення. До того ж безперервний розвиток технологій, вдосконалення програмного забезпечення змушує підприємство мати сучасні технології для гідного виконання своїх функцій та підтримання належного стану необоротних активів. Одним із шляхів залучення коштів для оновлення необоротних активів може виступати лізинг. Серед переваг лізингу можна виділити незмінність лізингових платежів зі зростанням ціни на обладнання. До недоліків лізингу належить юридична сторона:

Таблиця 5

Порівняння графіків регулярних лізингових платежів

Лізинговий період	Регулярні платежі	Регулярні платежі з постійним темпом зміни ($k>0$)	Регулярні платежі з постійним темпом зміни ($k<0$)	Платежі зі сплатою боргу рівними частинами
1	43113,02	32323,71	56286,1	52500,00
2	43113,02	35556,08	50657,49	49125,00
3	43113,02	39111,69	45591,74	45750,00
4	43113,02	43022,86	41032,57	42375,00
5	43113,02	47325,19	36929,31	39000,00
6	43113,02	52057,66	33236,38	35625,00
7	43113,02	57263,42	29912,74	32250,00
8	43113,02	62989,77	26921,47	28875,00
Сума останнього платежу	20000,00	20000,00	20000,00	20000,00
Загальна сума лізингових платежів	364904,16	389650,38	340567,8	345500,00
Показник ефективності графіку	1,82	1,95	1,7	1,73

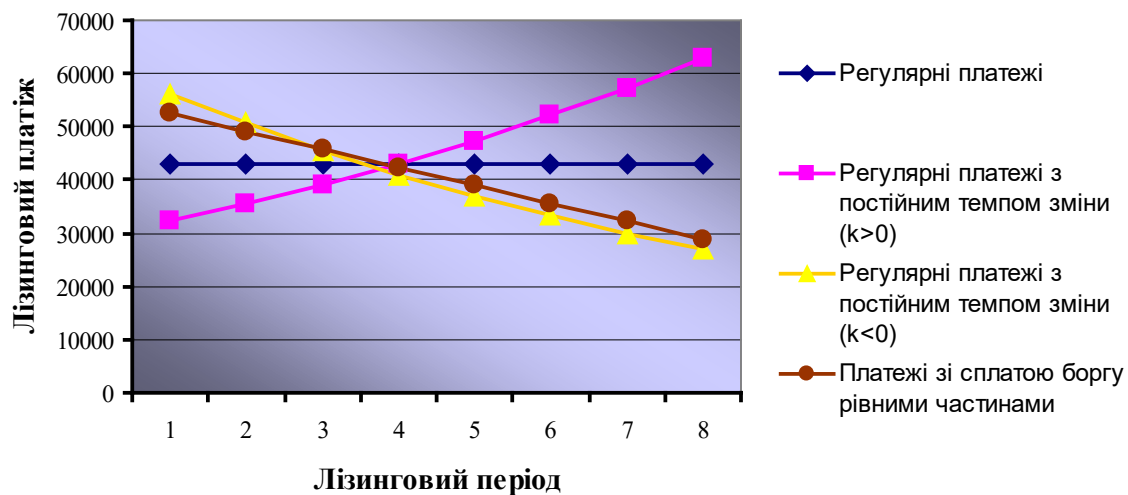

Рис. 1. Порівняння графіків постійних лізингових платежів

підприємство-лізингоотримувач стає власником активів лише після сплати всіх лізингових платежів згідно договору, а також переважання грошових виплат по лізингу над сумою реальної вартості майна. Лізинговий договір містить права та зобов'язання сторін щодо погашення лізингу, строків, відсотків лізингу, а також прав на передачу майна після сплати лізингових платежів. Лізингові платежі є доцільними під час лізингу основних засобів загальногосподарського призначення та обладнання, амортизація якого відбувається лінійним методом (віддача основного засобу не залежить від строку використання та пов'язаного з ним фізичного зносу). Для вибору вірної стратегії залучення коштів можна скористатись відносним показником ефективності графіку лізингових платежів, що розраховується

як відношення загальної суми лізингових платежів за всі роки до первинної вартості обладнання. При порівнянні показників ефективності лізингових платежів найменший показник має графік платежів з постійним від'ємним темпом росту. Порівняно з первісною вартістю обладнання переплата за цим графіком є найменшою та становить 60%. Найбільша переплата відсотків по лізингу у порівнянні з первинною вартістю обладнання виникає при використанні графіку регулярних платежів з постійним додатнім темпом зміни (85%). Таким чином, використовуючи лізинг, підприємство зможе провести оновлення основних засобів та нематеріальних активів. Існує необхідність встановлення нової техніки та програмних засобів для автоматизації обліку та звітності на підприємствах.

Література

1. Василенко В. В. Финансовый лизинг: нюансы правоотношений и учета / В. В. Василенко., О. В. Папинова // Строительство для всех: право и учет. — 2009. — № 12. — С. 25.
2. Газман В. Д. Лизинг: теория, практика, комментарии / Учебное пособие — М.: Фонд «Правовая культура», 1997. — 256 с.
3. Гречко С. М. Місце економічного аналізу основних засобів в системі управління [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2012_3/13.pdf
4. Коваленко О. В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства / О. В. Коваленко, І. В. Громова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. — 2014. — Вип. 7. — С. 20–27.
5. Криштопа І. І. Методика та організація обліку та контролю нематеріальних активів: / І. І. Криштопа / Автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.09 // Київський нац. економ. університет ім. В. Гетьмана. — К., 2008. — 22 с.
6. Неміш Ю. В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях / Ю. В. Неміш // Аграрна економіка. — 2012. — Т. 5. — № 3–4. — С. 181–187.
7. Сук Л. К. Финансовый облік: [навч. посіб.] / Л. К. Сук, П. Л. Сук; 2-ге вид., перероб. і доп. — К., 2012. — 647 с.
8. Ткаченко С. Є. Використання лізингових технологій для оновлення основного капіталу підприємств (на прикладі залізничного транспорту) / Ткаченко С. Є. / Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 // Укр. Держ. Акад. Заліз. Трансп. — Х., 2003. — 17 с.
9. Шевченко К. І. Методи розрахунку лізингових платежів <http://www.leasing.org.ua/ua/publications/?pid=330>

Глухова Валентина Іванівна

кандидат економічних наук, доцент

завідувач кафедри обліку і фінансів

Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського

Глухова Валентина Ивановна

кандидат экономических наук, доцент,

заведующий кафедры учета и финансов

Кременчугский национальный университет имени М. Остроградского

Glukhova Valentyna

PhD, Docent,

Head of the Department of Accounting and Finance

Kremenchuk M. Ostohradskyi National University

Скрипник Лариса Іванівна

студентка

Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського

Скрыпник Лариса Ивановна

студентка

Кременчугского национального университета имени М. Остроградского

Skrypnyk Larisa

Student of the

Kremenchuk M. Ostohradskyi National University

СТАН ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ

СОСТОЯНИЕ НАЛОГОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЕ УКРЕПЛЕНИЕ

THE STATE OF TAX SECURITY OF UKRAINE AND DIRECTIONS FOR ITS STRENGTHENING

Анотація. Проаналізовано податки та збори в Україні, їх динаміку та структуру. Розраховано податкове навантаження та рівень податкової безпеки. Визначено основні зовнішні та внутрішні фактори впливу на стан оподаткування в країні.

Ключові слова: податки, податкова безпека, оподаткування.

Аннотация. Проанализировано налоги и сборы в Украине, их динамика и структуру. Рассчитано налоговую нагрузку и налоговую безопасность. Определено основные внешние и внутренние факторы влияния на состояние налогообложения в стране.

Ключевые слова: налоги, налоговая безопасность, налогообложение.

Summary. Taxes and duties in Ukraine, their dynamics and structure are analyzed. The tax burden and level of tax security are calculated. The main external and internal factors of influence on the state of taxation in the country are determined.

Key words: taxes, tax security, taxation.

Постановка проблеми. Податки є однією з найважливіших ланок надходжень бюджету та важливим важелем впливу держави на суспільне виробництво. Останнім часом податковий тиск на країну посилюється, а рівень її податкової безпеки знизився. Тому дослідження і оцінка основних показників податкової безпеки країни та факторів впливу на неї є дуже актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання податкової безпеки присвячені праці таких вчених Поддєрьогіна А. М., Андрущенко В. Л., Іванова Ю. Б., Панасюк В. М., Лондар С. Л., Савіної І. С., Петренко Л. М. та інші. Проте досі ця тема залишається недостатньо дослідженою та має дискусійні питання.

Метою статті є визначення поняття податкової безпеки та податкового навантаження, факторів впливу на них, а також визначення шляхів їх покращення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Податки є одним з найбільш впливових інструментів державної політики та одним з найбільших джерел її доходів. В загальній структурі доходів бюджету (без врахування міжбюджетних трансферт) вони складають в середньому 80 % (рис. 1). Темп приросту податкових надходжень за аналізований період є неоднозначним — від значного зростання в 2015 р. на 38 % до різкого спаду в 2016 р. на 28,20%.

Для більшого уявлення про сучасний стан оподаткування в Україні доцільно буде визначити рівень податкового навантаження на економіку, який розраховано в табл. 1.

За останні роки рівень податкового навантаження значно зріс, та тримається на рівні 27 %. У порівнянні з іншими країнами номінальний рівень податкового навантаження в Україні не більший ніж у США, Канаді, Великобританії та Німеччині,

проте реальне податкове навантаження, яке враховує ще й віддачу податкової системи, тобто рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, є значно більшим [2, с. 213].

Важливою складовою податкової системи є податкова безпека.

Податкова безпека — це стан податкової системи, який характеризується стійкістю і стабільністю всіх її елементів, що передбачає спроможність захищати економічні інтереси держави і протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, можливість реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективне використання конкурентних переваг податкової системи в умовах глобалізації [3, с. 89]. Для визначення її стану розрахуємо наступні показники, які наведено в табл. 2.

Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Державного бюджету вказує на значний вплив податків на доходи, складаючи більшу їх частину. Щодо концентрації податкових надходжень від ЗТД, то вони є не значними.

Рівень втрат є дуже низьким, що є позитивним результатом, проте спостерігається негативна тенденція щодо постійного зростання цих показників, а от рівень податкового боргу досягнув негативного значення, перевищивши норму на 1,7 % та маючи також тенденцію до зростання.

Рівень результативності адміністрування податків не відповідає вимогам, норму було досягнуто лише в 2016 р. і сума перевиконання була дуже незначною. Такі результати свідчать про недоотримання бюджетом коштів та неефективну бюджетну політику. Щодо рівня оподаткування на економіку, то він поки що є в нормі і на 2017 р. складає 27,8 %, але має постійну тенденцію до зростання та наближається до критичного значення 30 %.

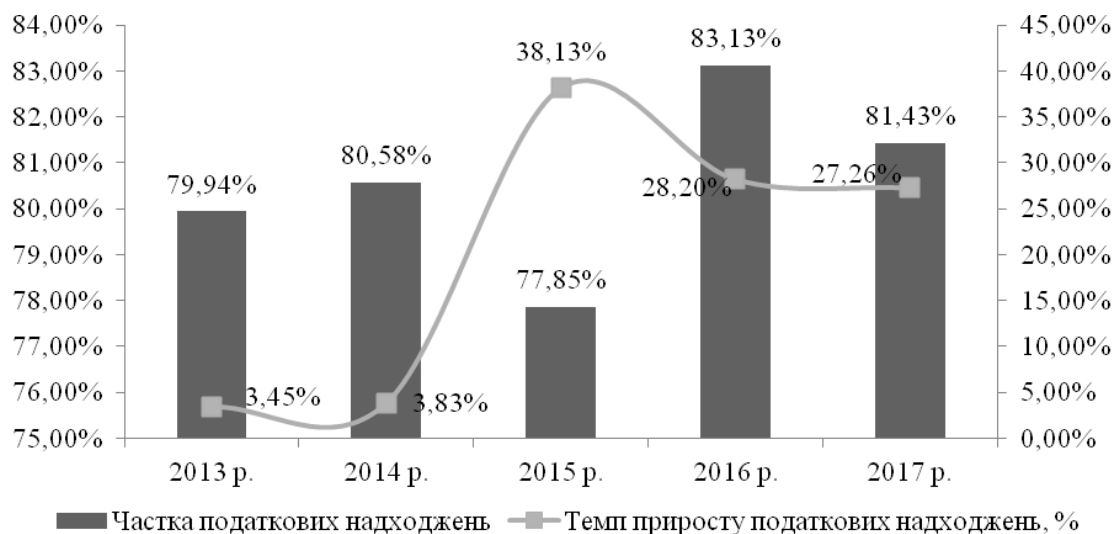

Рис. 1. Частка податкових доходів бюджету та їх темп приросту
Джерело: складено та розраховано автором за даними [1]

Таблиця 1

Рівень податкового навантаження в Україні

	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
ВВП	1465000	1566000	1834000	2383000	2982920
Податкові надходження до бюджету	353968	367512	507636	650782	828159
Рівень податкового навантаження	24,16 %	23,47 %	27,68 %	27,31 %	27,76 %

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1]

Таблиця 2

Показники податкової безпеки

№	Показник	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.
1.	Рівень концентрації податкових надходжень у доходах Державного бюджету	78,29 %	80,39 %	77,33 %	82,94 %	82,99 %
2.	Рівень концентрації податкових надходжень від ЗТД у доходах Державного бюджету	3,98 %	3,62 %	7,61 %	3,35 %	3,25 %
3.	Рівень втрат державного бюджету з пільг на оподаткування	1,2 %	1,5 %	2,2 %	3,4 %	3,9 %
4.	Рівень податкового боргу платників податків	6,9 %	7,2 %	9 %	11,7 %	12,6 %
5.	Коефіцієнт результативності адміністрування податкових надходжень	93,03 %	95,76 %	99,87 %	100,26 %	99,20 %
6.	Рівень оподаткування на економіку	-	17,9 %	20,7 %	25 %	27,8 %
7.	Коефіцієнт еластичності	-	55,50 %	222,79 %	94,20 %	108,27 %

Джерело: складено та розраховано автором за даними [1]

Коефіцієнт еластичності показує, як змінюється обсяг надходжень до бюджету залежно від зміни обсягу ВВП. Його значення в період 2014–2017 р. є нестабільним. В 2015 р. та 2017 р. він вказує на еластичність системи, а в 2014 р. та 2016 р. навпаки — темпи зростання податків є нижчими ніж темпи зростання ВВП.

На стан податкової безпеки та оподаткування в цілому впливає ряд факторів — внутрішніх та зовнішніх. Зовнішні макрофактори утворюються під впливом загальнодержавних та світових тенденцій. Проте більший вплив мають внутрішні фактори, до яких можна віднести: податкове законодавство, рівень інфляції, рівень податкового навантаження, рівень економічного розвитку, бюджетна політика, інноваційно-інвестиційний клімат, політична ситуація в країні, рівень тіньової економіки, рівень безробіття та рівень життя населення, обсяги ВВП та інше.

З метою покращення рівня податкової безпеки та зменшення податкового тиску в Україні пропонується:

- створити нове податкове законодавство з урахуванням норм та принципів ЄС;
- підвищити податкову культуру платників податків;
- запровадити нову автоматизовану та прозору систему адміністрування податків;
- стимулювати діяльність малого бізнесу;
- легалізувати тіньовий сектор та підвищити конкурентоспроможність економіки в цілому;
- провести певні реформи у системі оподаткування непрямих податків та інше.

Висновки. Отже, рівень податкового навантаження в Україні є високим та потребує зниження. Щодо рівня податкової безпеки, то він також значна частина коефіцієнтів має незадовільне значення. З метою покращення стану оподаткування та підвищення рівня податкової безпеки запропоновано реформувати податкову систему шляхом впровадження нового законодавства та процедури адміністрування податків, а також значних змін в економічній політиці стосовно тіньового сектору та малого бізнесу.

Література

1. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
2. Саніна І. С. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні / І. С. Саніна, Л. П. Ткачик // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. — 2015. — № . 13 — С. 211–216.
3. Петренко Л. М. Податкова безпека як складова фінансової безпеки держави / Л. М. Петренко // Моделювання та інформаційні системи в економіці: зб. наук. праць — 2012. — Вип. 86. — С. 89–98.

УДК (504.05 + 504.06): 622.692.4

Михалків Володимир Богданович*кандидат технічних наук, доцент,**доцент кафедри транспорту і зберігання нафти і газу**Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу***Михалків Владимир Богданович***кандидат технических наук, доцент,**доцент кафедры транспорта и хранения нефти и газа**Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа***Mykhalkiv Volodymyr***PhD in Technical Sciences, Associate Professor,**Associate Professor of the Department of Oil and**Gas Transportation and Storing**Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

**ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ
ЗАПРАВКИ СТИСНЕНИМ ГАЗОМ НА АГНКС
ПОВЫШЕНИЕ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ И СНИЖЕНИЕ СЕБЕСТОИМОСТИ
ЗАПРАВКИ СЖАТЫМ ГАЗОМ НА АГНКС
RISE OF ENERGY EFFICIENCY AND ABBREVIATION COST
OF PRODUCTION GAS ON NGV**

Анотація. Розглянуто вплив коефіцієнта корисної гії заправки автомобільної газонаповнювальної компресорної станції на собівартість заправки автомобіля.

Ключові слова: газ, коефіцієнт корисної гії, режим роботи, собівартість.

Аннотация. Рассмотрено влияние коэффициента полезного действия заправки автомобильной газонаполнительной компрессорной станции на себестоимость заправки автомобиля.

Ключевые слова: газ, коэффициент полезного действия, режим работы, себестоимость.

Summary. The influence of the efficiency of refueling of an automobile gas filling compressor station on the cost of refueling the car is considered.

Key words: gas, coefficient of efficiency, operating mode, cost price.

Основною характеристикою енергоефективності процесу є коефіцієнт корисної дії. Сучасні АГНКС передбачають здійснення заправки газобалонних установок автомобілів з проміжною ємністю — акумулятора газу. Це дозволяє стабілізувати роботу компресорів, знизити частоту їх включення і спростити автоматизацію АГНКС. Така схема заправки має два суттєвих недоліки: перевитрату енергії на компримування газу і недозаправку газобалонних установок.

Суть першого недоліку полягає в тому, що весь газ стискається до тиску, що перевищує максимальний тиск в балонах автомобіля, в той час як для

заповнення газобалонної установки тільки остання порція газу повинна стискатися до робочого тиску. Весь інший газ потрібно стискати до більш низького тиску. Мінімальну роботу на стиск газу для заповнення балонів при наявності холодильника, який підтримує постійну температуру газу, можна визначити за формулою [1]

$$L_1 = \int_{P_{oc}}^{P_p} \frac{k}{k-1} \cdot \frac{T_{oc}}{T_{naz}} \cdot \frac{V_{бал}}{\xi \cdot \eta_{к}} \left[\left(\frac{P}{P_{oc}} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \right] \cdot dP, \quad (1)$$

де P_{oc} і P_p — відповідно тиск всмоктування компресора і робочий тиск газобалонної установки, МПа;

T_{ec} і T_{naz} — відповідно температури на вході в компресор і на виході з холодильника, К; $V_{бал}$ — геометричний об’єм балона, м³; η_{κ} — коефіцієнт корисної дії компресора; P — поточний тиск в балоні, який наповнюється, МПа; ξ — коефіцієнт стиску газу при температурі T_{naz} і тиску P ; k — коефіцієнт адіабати.

При заповненні балона з ємності з тиском P_e затрати енергії на компримування визначаються за формулою

$$L_2 = \frac{k}{k-1} \cdot \frac{T_{ec}}{T_{naz}} \cdot \frac{V_{бал}}{\eta_{\kappa}} \left[\left(\frac{P_e}{P_{ec}} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \right] \int_{P_{ec}}^{P_p} \frac{dP}{\xi} \quad (2)$$

Таким чином, коефіцієнт корисної дії компримування при заправці через ємність знаходиться як відношення мінімальної роботи до затраченої і може визначитися за формулою

$$\eta_{зпр} = \frac{\int_{P_{ec}}^{P_p} \left[\left(\frac{P}{P_{ec}} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \right] \frac{dP}{\xi}}{\left[\left(\frac{P}{P_{ec}} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \right] \int_{P_{ec}}^{P_p} \frac{dP}{\xi}} \quad (3)$$

Приймаючи для коефіцієнта стиску середнє значення на інтервалі інтегрування, отримуємо кінцеву формулу для коефіцієнта корисної дії заправки з ємності

$$\eta_{зпр} = \frac{\frac{k}{2k-1} \cdot \left(\frac{P_p}{P_{ec}} - 1 \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \cdot \frac{P_p - 1}{P_{ec}}}{\left(\frac{P_e}{P_{ec}} \right)^{\frac{k-1}{k}} - 1 \cdot \frac{P_e - 1}{P_{ec}}} \quad (4)$$

За формулою (4) визначались значення ККД заправки при різних режимах роботи АГНКС.

Досліджено залежність значення ККД від наступних параметрів: тиск газу на вході АГНКС; тиск газу в акумулюючій ємності; кінцевий тиск газу в газобалонній установці автомобіля. Залежності ККД від вище наведених параметрів показано на рисунку 1.

Аналізуючи залежності можна побачити, що всі вони є поліномом другого степеня.

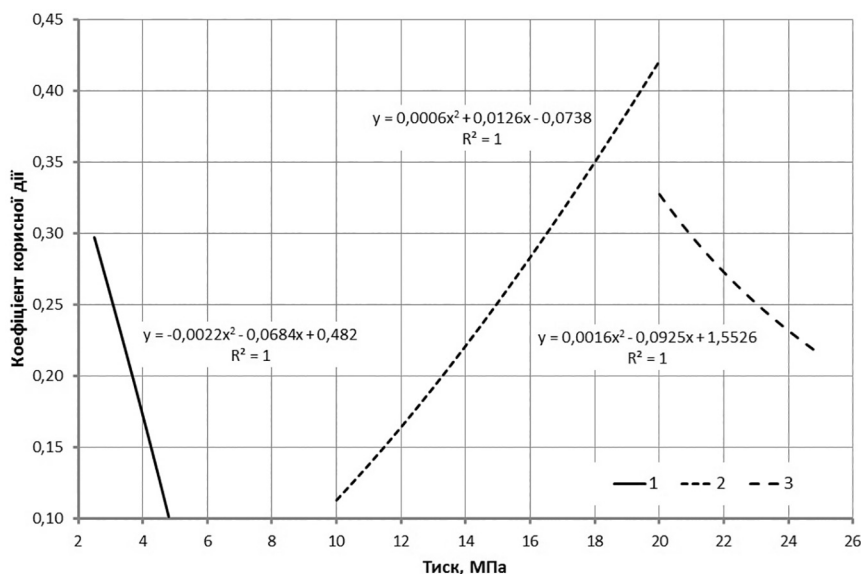
ККД заправки при зростанні тиску на вході АГНКС зменшується. В залежності від типу АГНКС ККД змінюється від 2,5 до 3 разів, або від 10 % до 30 % на АГНКС 250 та від 20 % до 50 % на АГНКС 500. Це зумовлюється різними тисками на вході різних типів АГНКС.

Найбільше змінюється ККД заправки при заповненні газобалонної установки автомобіля. Очевидно, що коефіцієнт корисної дії заправки буде становити максимального значення лише при повній заправці балонів автомобіля. В цьому разі ККД буде коливатися від 12 % до 43 %. Причому процес заповнення балонів автомобіля має найбільший вплив на енергоефективність роботи АГНКС.

Залежність коефіцієнта корисної дії заправки від тиску в акумуляторах газу є найменш істотною, значення ККД коливається від 22 % до 33 % і при зростанні тиску в акумуляторах газу зменшується.

Як бачимо, збільшення коефіцієнта корисної дії заправки можна досягти при наступних умовах: низький тиск газу на вході АГНКС; низький тиск газу в акумулюючій ємності; високий кінцевий тиск газу в газобалонній установці автомобіля.

При дотриманні перерахованих вимог і підтримання всіх основних параметрів в оптимальних

1 — залежність ККД заправки від тиску газу на вході АГНКС; 2 — залежність ККД заправки від кінцевого тиску газу в газобалонній установці автомобіля; 3 — залежність ККД заправки від тиску газу в акумуляторах газу

Рис. 1. Залежність ККД заправки від тиску газу

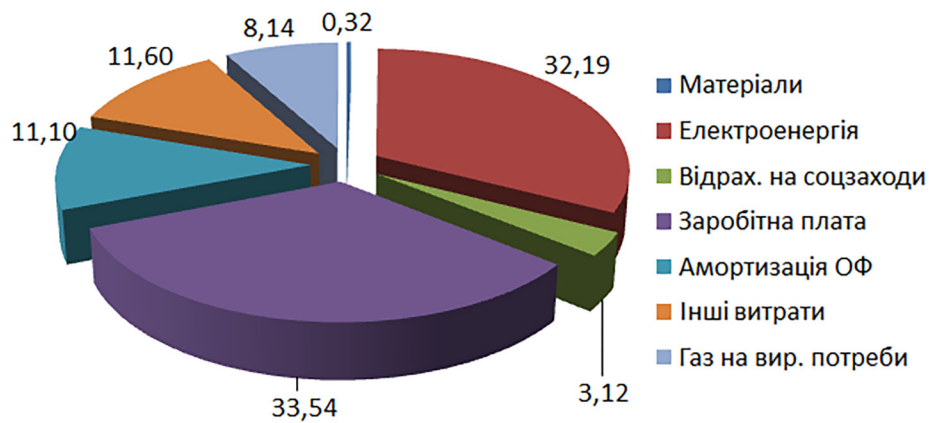

Рис. 2. Структура затрат АГНКС

межах ефективність роботи АГНКС може становити приблизно 30...50 % в залежності від типу АГНКС.

Структура затрат АГНКС подана на рисунку 2 [1].

ККД заправки впливає на компримування газу, тобто на статтю електроенергія. При проведенні запропонованих заходів ККД підвищиться на 20 % ,

що зменшить долю електроенергії до 28,34 %, а собівартість однієї заправки з 108,7 до 102,8 грн. Затрати на електроенергію зменшаться з 312208 грн./рік до 261007 грн./рік, що дасть економію 51 тис. грн./рік на одну АГНКС.

Література

1. Автомобільні газонаповнювальні компресорні станції (АГНКС): монографія / В. Я. Грудз, Я. В. Грудз, В. В. Костів, В. Б. Михалків. — Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2014. — 320 с.: іл., рис., табл.

Молнар Віталій Вікторович

студент кафедри математичного моделювання економічних систем

Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Молнар Віталій Вікторович

студент кафедры математического моделирования экономических систем

Национального технического университета Украины

«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

Molnar Vitaly

Student of the Department of Mathematical Modeling of Economic Systems

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ОЦІНЦІ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ В ОЦЕНКЕ РЫНОЧНОЙ СТОИМОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

MATHEMATICAL MODELING THE ESTIMATION OF ENTERPRISE'S MARKET VALUE

Анотація. У статті проведено дослідження математичним моделям оцінювання ринкової вартості підприємства. Визначено, що процес оцінювання вартості підприємства залежить від переслідуваних цілей та причин, які його спонукають. При цьому, цілі формуються залежно від зацікавлених в отриманні кінцевої інформації сторін. Розглянуто сутність та методи трьох традиційних підходів оцінки вартості підприємства: ринковий, дохідний, витратний. Розглянуто математичні моделі оцінювання вартості підприємства за даними методами. Перераховано переваги та недоліки використання відповідних підходів оцінювання вартості підприємства. Визначено, що найоптимальнішим для оцінювання ринкової вартості підприємства є швейцарський метод середньої оцінки, який є комбінацією методів оцінювання активів та капіталізації доходів. Перспективним напрямом подальшого дослідження є застосування моделі швейцарського методу середньої оцінки для її практичного застосування при оцінюванні вартості підприємства.

Ключові слова: математична модель, вартість підприємства, ринкова вартість, капіталізація, гудвіл.

Аннотация. В статье проведено исследование математических моделей оценки рыночной стоимости предприятия. Определено, что процесс оценки стоимости предприятия зависит от преследуемых целей и причин, которые его побуждают. При этом, цели формируются в зависимости от заинтересованных в получении конечной информации сторон. Рассмотрено сущность и методы трех традиционных подходов оценки стоимости предприятия: рыночный, доходный, затратный. Рассмотрено математические модели оценки стоимости предприятия по данным методам. Перечислено преимущества и недостатки использования соответствующих подходов оценки стоимости предприятия. Определено, что оптимальным для оценки рыночной стоимости предприятия является швейцарский метод средней оценки, который является комбинацией методов оценки активов и капитализации доходов. Перспективным направлением дальнейшего исследования является применение модели швейцарского метода средней оценки для ее практического применения при оценке стоимости предприятия.

Ключевые слова: математическая модель, стоимость предприятия, рыночная стоимость, капитализация, гудвилл.

Summary. The article deals with the mathematical models of estimating the market value of enterprise. There is determined that the process of evaluating the value of enterprise depends on the pursued goals and the reasons that it prompts. At the same time, the goals are formed depending on the interested subjects in obtaining the final information. There are considered the essence and methods of three traditional approaches to estimating the value of an enterprise. Mathematical models of estimating the value of enterprise according to these methods are considered. The advantages and disadvantages of using

appropriate approaches to assessing the value of enterprise are listed. It is determined that the most suitable for estimating the market value of an enterprise is the swiss method of the average, which is a combination of methods of assets valuation and capitalization of incomes. A promising direction for further research is the application of the model of this method for its practical application in evaluating the value of enterprise.

Key words: mathematical model, cost of enterprise, market value, capitalization, goodwill.

Постановка проблеми. Оцінювання вартості підприємства є одним з найважливіших складових корпоративного управління, оскільки дозволяє визначити конкурентоспроможність та успішність бізнес-структури на ринку та є індикатором її розвитку. В умовах нестабільності та жорсткої конкуренції інформація про вартість бізнесу необхідна власникам та менеджерам підприємства для забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень. Не менш важливу роль відіграє правильність визначення вартості підприємства і для зовнішніх користувачів, перш за все, для реальних та потенційних інвесторів, оскільки саме вартість є важливим індикатором, на основі якого відбувається прийняття інвестиційних рішень. Підвищення вартості підприємства вказує на зростання доходів його власників. Тобто, періодичне визначення вартості підприємства можна використовувати для оцінки ефективності управління ним. Саме тому, дослідження методів оцінювання вартості підприємства, зокрема інструментів математичного моделювання, актуалізує обрану тему.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сучасних методичних підходів оцінювання ринкової вартості підприємства присвячено праці багатьох науковців, зокрема: М. В. Корягін, В. Ю. Задерей, О. О. Уколова, О. Лаговська. Однак, більш детального вивчення потребує питання обґрунтування математичних моделей оцінювання ринкової вартості підприємства в умовах динамічності ринкових змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження та обґрунтування ефективності використання математичних моделей в оцінюванні ринкової вартості підприємства. Досягнення мети є можливим завдяки виконанню таких завдань, як: визначити цілі оцінювання ринкової вартості підприємства; розглянути та охарактеризувати існуючі методи та моделі оцінювання ринкової вартості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання вартості підприємства означає формування передумов для створення ефективної системи формування вартості підприємницької структури. Головним різновидом вартості, яка підлягає оцінюванню, є ринкова. Проте, визначення вартості в системі облікового забезпечення може носити лише наближений до ринкового значення характер [1, с. 91].

Ринкова вартість підприємства визначається як вартість майнового комплексу, який здатен забезпечувати отримання прибутку його власнику, або

вартість стовідсоткових корпоративних прав [2, с. 49]. Процес оцінювання вартості підприємства залежить від переслідуваних цілей та причин, які його спонукають. Разом з тим, один і той самий об'єкт на певну дату має різну вартість відповідно до цілей його оцінювання, до того ж, вартість можна визначити різними методами. Це пояснюється тим, що різні цілі оцінювання мають на меті пошук різного виду вартості. Цілі відрізняються залежно від суб'єкта оцінювання (рис. 1).

Визначення цілей виконання робіт з оцінки є підґрунтям для вибору варіанта здійснення оціночних процедур. Так як, не існує єдиної універсальної формули для визначення вартості підприємства, відповідно до основних соціально-економічних факторів, взятих за основу її визначення, виділяють наступні принципи оцінювання, а саме: корисності, заміщення, конкуренції, попиту та пропозиції, очікування, мінливості, найефективнішого використання [4].

У теорії та практиці традиційно виокремлюють три підходи до оцінки підприємства за використаними початковими даними, а саме: ринковий (порівняльний), прибутковий (дохідний), підхід на основі активів (майновий або витратний) (рис. 2).

Розглянемо детальніше особливості використання перерахованих методів оцінювання вартості підприємства з урахуванням математичних моделей, які забезпечують їх практичне застосування.

Дохідний підхід є зручним у використанні з позиції більшості зацікавлених сторін. При використанні його методів визначається дохідність для потенційних інвесторів, добробут дійсних акціонерів та здатність підприємства генерувати грошові потоки у майбутньому. За допомогою методів даного підходу можливо оцінити внутрішню вартість бізнес-структури, однак не ціну її купівлі-продажу [2, с. 52].

Модель дисконтного грошового потоку (DCF) застосовується переважно для оцінювання справедливої вартості підприємств. Даний метод побудований згідно з концепцією теперішньої вартості майбутнього грошового потоку аналізованого підприємства відповідно до окремих періодів. При цьому, вартість підприємства прирівнюється до сумарної теперішньої вартості майбутніх чистих грошових потоків або дивідендів, зменшеної на обсяг зобов'язань підприємства та збільшеної на вартість надлишкових активів (які в певний проміжок часу не задіяні для одержання фінансового результату) [6, с. 109].

Використання DCF-моделі передбачає врахування результатів впливу усіх основних аспектів

Рис. 1. Класифікація основних цілей оцінювання підприємства
Джерело: побудовано автором за даними [3, с. 147]

Підходи до оцінки вартості підприємства		
Витратний	Порівняльний	Дохідний
Метод балансової вартості	Метод зіставлення мультиплікаторів	Метод прямої капіталізації
Метод вартості заміщення	Метод ринкової привабливості	Метод дисконтування
Метод вартості чистих активів	Метод порівняння трансакцій	Метод дисконтування
Метод ліквідаційної		
Метод відтворення		

Рис. 2. Підходи та методи оцінки вартості підприємства
Джерело: використано автором за даними [5, с. 415]

діяльності підприємства, які можуть викликати зміни її справедливої вартості у майбутньому, зокрема: ефективність операційної діяльності, умови оподаткування, обсяги капітальних інвестицій, забезпеченість оборотними активами тощо [7, с. 4].

Для проведення розрахунків за даним методом необхідно визначити чотири основні елементи:

- часовий горизонт здійснення розрахунків (прогнозний період);
- обсяг очікуваного грошового потоку згідно з окремими прогнозними періодами;
- ставку дисконтування;
- залишкову вартість бізнес-структури.

Математична модель визначення вартості підприємства за методом DCF представлено у формулі 1.

$$V = \sum_{t=1}^n \frac{FCF_t}{(1+d)^t} + \frac{ЗВП}{(1+d)^t} + НА - ПК, \quad (1)$$

де V — чиста (нетто) вартість підприємства на дату оцінювання; FCF_t — сумарна величина операційного та інвестиційного грошових потоків у період t ; $ЗВП$ — залишкова вартість підприємства в період n ; $НА$ — надлишкові активи; $ПК$ — позичковий капітал; d — ставка дисконтування ($d = WACCs$).

Метод капіталізації доходів часто використовується для перевірки достовірності оцінювання за методом DCF. Капіталізація означає перетворення доходів у вартість. Для визначення вартості підприємства рівень його доходів трансформують у вартість шляхом ділення на ставку капіталізації. Метод є ефективним у використанні для оцінювання вартості підприємства зі стабільними доходами. Для цього використовується формула «довічної ренти» (формула 2).

$$V_k = \frac{FCF}{r}, \quad (2)$$

де V_k — вартість підприємства за методом капіталізації доходу; FCF — очікувані доходи підприємства, які підлягають капіталізації; r — ставка капіталізації (дорівнює ставці вартості власного капіталу) [6, с. 109].

Розрахунок вартості за допомогою дохідного методу є інструментом управління нею, так як використовує моменти прогнозування виручки та витрат відповідно до змін зовнішнього середовища та стратегічних і тактичних рішень менеджменту підприємства.

Порівняльний підхід дозволяє розрахувати ціну, яку інвестори при відповідних економічних та політичних умов здатні заплатити поточним акціонерам за оцінюване підприємство. Разом з тим, загальна його вартість визначається як сукупна ринкова вартість акцій відповідно до результатів порівняння оцінюваного підприємства з аналогом на ринку.

Метод зіставлення мультиплікаторів дозволяє здійснити оцінку вартості підприємства завдяки співставленню значень окремих показників з ана-

логічними підприємствами. Основою методу є теза про рівність окремих мультиплікаторів, визначених для підприємств-аналогів. Математична модель розрахунку ринкової вартості підприємства за даним методом представлено у формулі 3.

$$V = П \times М, \quad (3)$$

де V — вартість підприємства, визначена завдяки зіставленню мультиплікаторів; $П$ — значення показника, що порівнюється (виручка, прибуток тощо), на оцінюваному підприємстві; $М$ — мультиплікатор (розраховується за даними підприємства-аналога).

Важливим є застосування повністю ідентичних методів обчислення значень мультиплікаторів на оцінюваному підприємстві та підприємствах-аналогах. Для оцінювання підприємства можна використовувати декілька мультиплікаторів. При цьому, вартість підприємства визначається як середньоарифметичне значення, розраховане за кожним мультиплікатором [6, с. 111].

Витратний підхід ґрунтується на визначенні витрат, які потрібні для відновлення або заміщення об'єкта оцінювання, враховуючи його знос. При цьому, оцінка є нижньою межею вартості підприємства [8, с. 32]. Відповідно до методу балансової вартості, вартість підприємства визначається як різниця між вартістю активів та зобов'язань, відображених у Балансі. Цей метод є одним з найпростіших у застосуванні. Проте, він має значну кількість суттєвих недоліків. На думку Б. Тек, балансова вартість відображає доходи підприємства у минулому та не може достовірно характеризувати майбутні доходи. До того ж, балансова вартість значною мірою залежить від застосовуваних методів бухгалтерського обліку.

За методом вартості заміщення, вартість підприємства складається з витрат, необхідних для формування аналогічного підприємства. Даний метод передбачає потребу у ретельному оцінюванні альтернативних витрат потенційного покупця на купівлю всього майна підприємства (враховуючи ступінь зносу), найм працівників відповідної кваліфікації тощо. Не дивлячись на простоту, цей метод є досить складним для практичної реалізації.

Метод вартості чистих активів визначає вартість підприємства як різницю між переоціненою (ринковою) вартістю активів та поточною вартістю усіх зобов'язань. М. Дінкофф наголошує, що перевагами даного методу є простота у використанні та доступність необхідної інформації. На противагу, представники консалтингової компанії у сфері оцінки вартості підприємства «Patton&Associates, LLC» зазначають, що метод є доцільним, коли необхідною є інформація стосовно фінансового резерву, доступного власнику, та якщо одержані завдяки застосуванню методів дохідного підходу результати є нижчими порівняно з вартістю чистих активів [9].

Метод ліквідаційної вартості може використовуватися лише в обмежених випадках, наприклад, при ліквідації підприємства. Він відображає мінімальну вартість підприємства, яка суттєво залежатиме від причин ліквідації та швидкості здійснення процедури [5, с. 416].

Метод відтворення полягає в оцінюванні за відновною вартістю активів (тобто вартістю відтворення майна на момент оцінювання за ринковими цінами). Метод передбачає використання показників первісної вартості активів, їх зносу та індексації. Головним недоліком є практична не відповідність балансової вартості ринковому значенню. При цьому, вартість підприємства не дорівнює арифметичній сумі вартостей окремих його майнових елементів, а потребує коригування на вартість гудвілу (ділової репутації).

На практиці для врахування вартості гудвілу при оцінюванні вартості підприємства доцільно комбінувати методи оцінювання активів та капіталізації доходів («швейцарський метод середньої оцінки»), який передбачає наступний алгоритм (формула 4):

$$V = \frac{2V_k + V_a}{3}, \quad (4)$$

де V — вартість підприємства, розрахована за методом середнього оцінювання; V_k — вартість підприємства за методом капіталізації; V_a — вартість, визначена на базі оцінювання активів.

Розрахунок репутації підприємства є інтегрованою характеристикою його вартості. Найпоширенішими у світовій практиці є німецький, швейцарський, англосаксонський та дисконтний методи. У формулі 5 представлено німецький метод, який є одним з найпростіших у використанні серед запропонованих.

$$V_p = 1/2(V_k - V_a), \quad (5)$$

де V_p — вартість репутації [6, с. 109].

Зауважимо, що використання методу середнього оцінювання для оцінювання вартості підприємства його покупцями, на думку багатьох фахівців, є недоцільним. Зокрема, це стосується випадків, коли вартість підприємства, розрахована за методом капіталізації доходів, суттєво відрізняється від показника вартості, визначеного на основі майнового підходу. Доволі часто саме в розбіжностях між оцінювальними значеннями вартості підприємства за цими методами приховані причини ризиковості вкладень в об'єкт оцінювання.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, в умовах динамічності ринкового середовища необхідність використання перспектив розвитку підприємства для підвищення його конкурентних позицій об'єктивно формує потребу у використанні сучасних методів оцінювання вартості підприємства. Обираючи методи та моделі оцінювання вартості підприємства варто враховувати, що жоден з них не володіє принциповими перевагами порівняно з іншими, будучи взаємодоповнюючими. При оцінюванні вартості підприємства доцільно застосовувати декілька методичних підходів відповідно до конкретних умов господарювання, мети оцінювання, зацікавлених у його результатах сторін та наявності достовірної інформації для проведення. Визначено, що найоптимальнішим для оцінювання ринкової вартості підприємства є швейцарський метод середньої оцінки, який є комбінацією методів оцінювання активів та капіталізації доходів.

Перспективним напрямом подальшого дослідження є застосування моделі швейцарського методу середньої оцінки для її практичного застосування при оцінюванні вартості підприємства.

Література

1. Корягін М. В. Оцінювання вартості підприємства в системі бухгалтерського обліку: монографія / М. В. Корягін. — Львів: ТОВ «НВП «Інтерсервіс». — 2012. — 261 с.
2. Задерей В. Ю. Методи оцінки вартості компаній / В. Ю. Задерей // Агросвіт. — 2017. — № 5. — С. 48–54.
3. Уколова О. О. Сучасні методичні підходи до оцінки вартості підприємства / О. О. Уколова // Управління розвитком. — 2013. — № 14. — С. 147–150.
4. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» [Електронний ресурс] / Постанова КМУ від 10 вересня 2003 р. № 1440. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>
5. Лаговська О. Оцінка вартості підприємства: аналіз підходів та методів / О. Лаговська // Економічний аналіз. — 2012. — Т. 10(2). — С. 414–417.
6. Островська Г. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління / Г. Островська // Галицький економічний вісник. — 2011. — № 1(30). — С. 107–115.
7. Брезицька О. В. Сучасні методичні підходи до оцінки вартості підприємства / О. В. Брезицька // Економіка, фінанси, право. — 2013. — № 1. — С. 3–8.
8. Нізяєва С. А. Ідентифікація методів оцінки ринкової вартості підприємства при діагностиці його економічної безпеки / С. А. Нізяєва // Економіка промисловості та організація виробництва. — 2012. — № 2. — С. 30–33.

9. Patton&Associates [Електронний ресурс] / LLC Conclusion of Value. — 2009. — Режим доступу: <http://www.pattonvaluations.com/bizvaldocs/SampleAutoParts.pdf>

References

1. Koryagin N. V. Valuation of the enterprise in the accounting system: monograph / V. M. Koryagin. — Lviv: «NPP «Interservice». — 2012. — 261 p.
2. Zaderey V. Y. Methods of valuation of companies. Yury Zaderey // Agrosvit. — 2017. — No. 5. — P. 48–54.
3. Ukolova V. A. Modern methodological approaches to the valuation of the enterprise / A. A. Ukolov // development Management. — 2013. — No. 14. — Pp. 147–150.
4. National standard № 1 «General bases of valuation of property and property rights» [Electronic resource] / Cabinet of Ministers of Ukraine of 10 September 2003 № 1440. — Mode of access: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>
5. It was A. Valuation of enterprises: analysis of approaches and methods / A. lagovskaya // Economic analysis. — 2012. — Vol. 10(2). — S. 414–417.
6. Ostrovskaya G. Evaluation of enterprise value as the basis of effective management / G. Ostrovskaya // Galician economic Bulletin. — 2011. — № 1(30). — S. 107–115.
7. Brezinka A. V. Modern methodological approaches to the valuation of the enterprise / O. V. Brezinka // Economics, Finance, and law. — 2013. — No. 1. — P. 3–8.
8. Nizyaeva S. A. Identification methods estimate the market value of the company at diagnostics of economic security / Sec. Nizyaeva A. // Economy of industry and organization of production. — 2012. — No. 2. — P. 30–33.
9. Patton&Associates [Electronic resource] / LLC Conclusion of Value. — 2009. — Mode of access: <http://www.pattonvaluations.com/bizvaldocs/SampleAutoParts.pdf>

УДК 658.8:664.3

Салькова Ірина Юріївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
Вінницький національний аграрний університет*

Салькова Ирина Юрьевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономики
Винницкий национальный аграрный университет*

Salkova Iryna

*Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor,
Associate Professor of Economics Department
Vinnytsia National Agrarian University*

Довгань Юрій Васильович

*асистент кафедри маркетингу та аграрного бізнесу
Вінницький національний аграрний університет*

Довгань Юрий Васильевич

*ассистент кафедры маркетинга и аграрного бизнеса
Винницкий национальный аграрный университет*

Dovhan Yuriy

*Assistant of Professor of Marketing and Agribusiness Department
Vinnytsia National Agrarian University*

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОГО ПОПИТУ НА ПРОДУКЦІЮ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

МАРКЕТИНГОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ГЛОБАЛЬНОГО СПРОСА НА ПРОДУКЦИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ МАСЛОЖИРОВОГО ПОДКОМПЛЕКСА

MARKETING RESEARCH OF THE GLOBAL DEMAND FOR PRODUCTS OF ENTERPRISES OF OIL AND FAT SUBCOMPLEX

Анотація. Досліджено тенденції розвитку світового ринку продукції підприємств олійно-жирового підкомплексу. Розглянуто напрями використання продукції олійних культур та продуктів їхньої переробки. Вивчено структуру та визначено обсяги глобального попиту на харчові рослинні олії. Наведено рекомендації по формуванню маркетингової стратегії підприємств олійно-жирового підкомплексу в сучасних умовах.

Ключові слова: маркетинг, маркетингове, дослідження, глобальний попит, харчові рослинні олії, олійно-жировий підкомплекс.

Аннотация. Исследовано тенденции развития мирового рынка продукции предприятий масложирового подкомплекса. Рассмотрено направления использования продукции масличных культур и продуктов их переработки. Изучено структуру и определены объемы глобального спроса на пищевые растительные масла. Приведены рекомендации по формированию маркетинговой стратегии предприятий масложирового подкомплекса в современных условиях.

Ключевые слова: маркетинг, маркетинговое исследование, глобальный спрос, пищевые растительные масла, масложировой подкомплекс.

Summary. The tendencies of development of the world market of products of enterprises of the oil-fat subcomplex are investigated. Areas of use of oilseeds and products of their processing are considered. The structure of the global demand for edible vegetable oils is studied and its volumes are determined. Recommendations on the formation of the marketing strategy for the enterprises of the oil and fat subcomplex in the modern conditions are given.

Key words: marketing, marketing research, global demand, edible vegetable oils, oil and fat subcomplex.

Постановка проблеми. Основним завданням маркетингових досліджень є надання суб'єктам ринку інформації, необхідної для подальшого прийняття ними ефективних управлінських рішень. Актуальна інформація може бути отримана на підставі постійного аналізу ринкової ситуації та тенденції її зміни, вивчення факторів, які здійснюють вплив на ринкову кон'юнктуру. Глобальний олійно-жировий ринок динамічно розвивається, змінюються структура та географія попиту, коригуються вподобання та смаки споживачів, удосконалюються традиційні та з'являються нові технології виробництва продукції. Системне вивчення світового олійно-жирового ринку дасть змогу сформувати інформаційну базу для прийняття рішень та надати рекомендації для формування маркетингових стратегій підприємств олійно-жирового підкомплексу АПК України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та прикладним дослідженням різноманітних аспектів проблематики формування ринку продукції підприємств олійно-жирового підкомплексу присвятили наукові праці такі відомі вчені, як В. Андрійчук, М. Ільчук, С. Капшук, В. Пилявець, Н. Черепанова, В. Шумейко та інші. Актуалізація отриманих в результаті проведених досліджень даних вимагає від науковців і практиків продовження систематичного маркетингового вивчення олійно-жирового ринку у всіх його проявах.

Цілі статті. Метою статті є дослідження стану та основних тенденцій розвитку світового ринку харчових рослинних олій як підґрунтя для формування маркетингової стратегії підприємства олійно-жирового підкомплексу АПК.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайно важливе місце в маркетинговому стратегічному управлінні діяльністю підприємства посідає його маркетингова стратегія, яка формує ринкові стратегічні орієнтири [1].

Маркетингова стратегія передбачає:

- сегментування ринку — виділення окремих груп споживачів;
- вибір цільових ринків — визначення цільових сегментів, на які фірма орієнтуватиме свою діяльність;
- позиціонування товару на ринку;
- визначення конкурентів-мішеней;
- визначення конкурентних переваг [2].

Маркетингове сегментування світового олійно-жирового ринку здійснюється за географічною ознакою, напрямом використання продукції, типом та способом її виробництва. Відповідно до цілей нашого дослідження зосередимо увагу на вивченні тенденцій глобального споживання і попиту в сегменті харчових рослинних олій.

Рослинні олії та жири є необхідними поживними речовинами для харчування людей та годівлі тварин. Вони забезпечують найбільш концентроване

джерело енергії в харчових продуктах, постачають незамінні жирні кислоти, які є попередниками важливих гормонів і простагландинів, значною мірою сприяють відчуттю ситості після їжі, є носіями жиророзчинних вітамінів і використовуються для виробництва продуктів харчування надаючи їм більш приємного смаку. Основними джерелами жирів в раціоні людини є м'ясо, молочні продукти, птиця, риба, горіхи та рослинні олії.

Фізично, рослинна олія є рідиною, яка отримана в результаті дроблення насіння чи частин рослин олійної пальми, сої, ріпаку, соняшнику, кукурудзи, арахісу, пальмового ядра, копри, бавовнику, кокосового горіха, льону, гірчиці, волоського горіха та інших рослин. Рослинна олія видобувається з рослин у вигляді тригліцеридів, при кімнатній температурі знаходиться в рідкому стані, а у твердому стані вона має форму рослинного жиру [3].

Існує багато типів рослинних олій, як їстівних (харчових, кондитерських, кулінарних), так і неїстівних. Загальновідомо, що більшість їстівних рослинних олій є необхідними для кулінарних цілей.

Харчові рослинні олії використовуються людством уже декілька тисяч років. Стародавні люди вже тоді мали технології видобування олій, яку використовували в основному в релігійних та лікувальних цілях.

Харчові олії є одними з найбільш важливих та широко використовуваних інгредієнтів для приготування продуктів харчування. Оскільки серед населення збільшується частота виникнення хронічних захворювань, таких як серцеві захворювання, ожиріння, споживачі все частіше надають перевагу здоровому харчуванню, що включають омега-жирні кислоти та мінімізують ризик хронічних захворювань.

Рослинні олії також використовуються для промислових, лікарських та косметичних цілей. Значну питому вагу у обсягах споживання рослинних олій має промислове використання, відходи виробництва, які використовуються як сировина для біопалива, виготовлення кормів сільськогосподарським тваринам, їжі домашніх тварин.

Широкий спектр напрямів споживання продукції олійних культур та продуктів їхньої переробки є важливим чинником формування попиту на них. Попит показує обсяг (кількість) товару, котрий споживач бажає і може придбати за деякою із можливих протягом певного періоду часу ціною на конкретному ринку [4]. Споживання, а відповідно, і попит на найбільш популярні у споживачів харчові рослинні олії (пальмову, соєву, ріпакову та соняшникову) на світовому ринку мають тенденцію до зростання (рис. 1).

Глобальний попит на харчові рослинні олії протягом досліджуваного періоду був повністю забезпечений відповідними обсягами пропозиції. Обсяги споживання в абсолютному виразі зросли на 23,9 млн

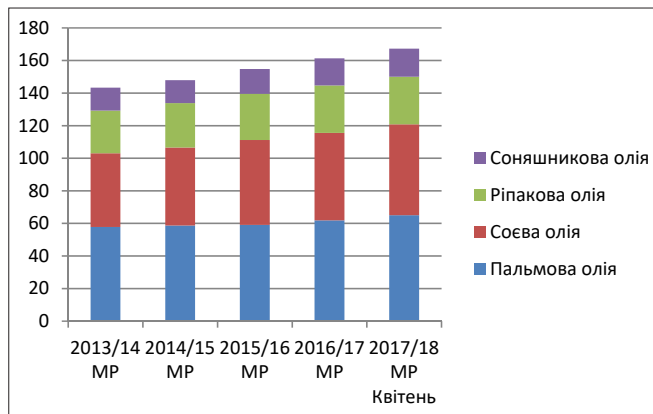

Рис. 1. Глобальне споживання харчових рослинних олій, млн тон

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства сільського господарства США [5]

тон (в 1,2 рази) та досягли на квітень 2017/2018 МР рівня 167,2 млн тон в рік. Найбільше зростання в обсягах глобального споживання показали соєва (10,5 млн тон) та пальмова (7,3 млн тон) олії.

За думкою експертів маркетингового агентства Global Industry Analysts місткість світового ринку харчових рослинних олій в 2020 році зросте і становитиме близько 230 мільйонів тон в рік [6].

У структурі глобального споживання харчових рослинних олій найбільша частка — 77,2 % припадає на харчове споживання (рис. 2).

Промислове споживання харчових рослинних олій станом на квітень 2017/2018 МР становило 22,2 %. Протягом досліджуваного періоду суттєвих змін у структурі споживання не відбувалося.

Прогноз організації ООН з продовольства та сільського господарства (FAO) на 2017/18 МР рік вказує на загальну збалансованість глобальної ситуації з попитом та пропозицією як на ринку насіння олійних культур, так і продуктів їх переробки. Глобальне виробництво олійних культур, відповідно до очікувань FAO, підтримує рекордний рівень 2016/2017 МР з невеликим скороченням пропозиції насіння сої та соняшнику, які будуть компенсовані зростанням пропозиції інших олійних культур. Глобальна посівна площа під основними олійними культурами розширюється, однак їхня середня урожайність дещо зменшиться та знаходитиметься у межах тренду. Очікується, що обсяги світової торгівлі рослинними оліями, жирами та кондитерськими виробами продовжать розширюватися в 2017/18 МР [7].

Прогноз FAO відносно обсягів світового виробництва продукції олійних культур у 2017/18 МР у порівнянні з попередніми сезонами є достатньо помірним та базується на очікуваннях експертів щодо світового попиту на сировину. Фактичні дані, звичайно, можуть бути скориговані із потенційним зростанням доходів населення та підвищенням по-

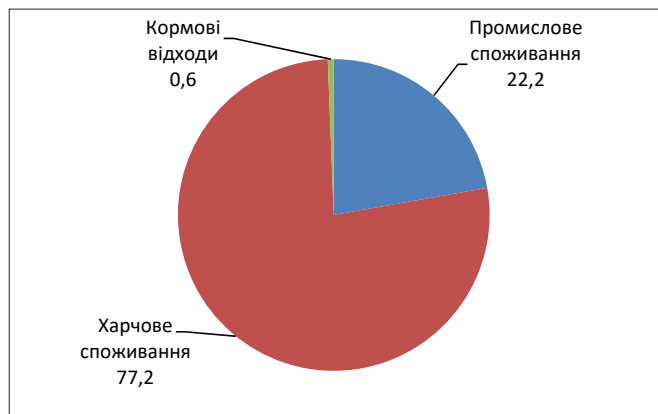

Рис. 2. Структура глобального споживання харчових рослинних олій (квітень 2017/2018 МР), %

Джерело: розроблено авторами за даними Міністерства сільського господарства США [5]

питу на сировину у секторі біодизеля. Враховуючи прогностичні та фактичні дані, можна припустити, що глобальна пропозиція олійної сировини, олій та жирів рослинного походження буде достатньою для задоволення світового попиту.

Зростання попиту на світовому ринку харчових рослинних олій та жирів спостерігається вже декілька десятиліть. Це обумовлено такими чинниками, як наявність широкого різноманіття товарів за прийнятними для споживачів цінами; наявність широкого асортименту пропозиції продуктів харчування з різноманітними харчовими профілями, які задовольняють різні вподобання споживачів за смаками та текстурами; збільшення світового обсягу споживання населенням харчових рослинних олій та жирів, які є корисними для здоров'я людини; збільшення попиту на органічну, неперероблену та нерафіновану олії; зростання обсягів промислового споживання рослинних олій [8].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Наявні тенденції до збільшення глобального попиту на ринку харчових рослинних олій потребують від вітчизняних підприємств олійно-жирового підкомплексу коригування власних маркетингових стратегій. Виходячи з фактичних та прогнозованих даних розвитку олійно-жирового ринку, необхідно врахувати наступне: з року в рік у світі зростають обсяги споживання олії в розрахунку на 1 людину; все більше споживачів надають перевагу природним «здоровим» харчовим оліям рослинного походження; основним конкурентом для українських гравців на світовому ринку є пальмова олія; в Україні існують потужні природний і виробничий потенціали для нарощування пропозиції соняшникової, соєвої та ріпакової олій.

Окремої уваги потребує проведення маркетингових досліджень ринкового сегменту високоолеїнових рослинних олій.

Література

1. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: навч. посібн. / Н. В. Куденко. — К.: КНЕУ, 2005. — 152 с.
2. Гаркавенко С. С. Маркетинг / С. С. Гаркавенко. — К.: Лібра, 2009. — 280 с.
3. Пешук Л. В., Носенко Т. Т. Біохімія та технологія оліє-жирової сировини. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 296 с.
4. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Уч. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, Ш. М. Флинн. — Пер. 19-е англ. изд. — М.: ИНФРА-М, 2013. — XXVIII, 1028 с.
5. Офіційний сайт закордонної сільськогосподарської служби Міністерства сільського господарства США [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/app/index.html#/app/compositeViz>
6. Офіційний сайт агентства «Global Industry Analysts, Inc.». Vegetable oils a global strategic business report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.strategyr.com/pressMCP-2226.asp>
7. Офіційний сайт FAO. Food outlook. November 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fao.org/economic/est/est-commodities/oilcrops/en/>
8. Красняк О. П., Довгань Ю. В. Маркетингова оцінка напрямів інвестиційно-інноваційної активності підприємств олійно-жирового підкомплексу [Електронний ресурс] / О. П. Красняк, Ю. В. Довгань // Інвестиції: практика та досвід. — 2018. — № 12. — Режим доступу: <http://www.investplan.com.ua/uk/12-2018>.

Хома Ирина Борисівна

доктор економічних наук, професор

Національний університет «Львівська політехніка»

Хома Ирина Борисовна

доктор экономических наук, профессор

Национальный университет «Львовская политехника»

Khoma Iryna

Doctor of Economic Sciences, Professor

Lviv Polytechnic National University

Піун Юлія Ігорівна

магістр

Національного університету «Львівська політехніка»

Пиун Юлия Игоревна

магистр

Национального университета «Львовская политехника»

Piun Yuliia

Master's Degree of the

Lviv Polytechnic National University

ХЕДЖУВАННЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ У ПОЛЬЩІ ТА В УКРАЇНІ СТРАХОВАНИЕ ВАЛЮТНЫХ РИСКОВ В ПОЛЬШЕ И В УКРАИНЕ CURRENCY RISK INSURANCE IN POLAND AND UKRAINE

Анотація. У статті розглянуто поняття та інструменти здійснення страхування валютних ризиків. Проаналізовано показники діяльності валютного ринку Польщі та України та обсяги використання похідних фінансових інструментів для зниження валютних ризиків. Окреслено основні причини низького використання валютних деривативів в Україні та надано рекомендації щодо подальшого розвитку даних фінансових інструментів на вітчизняному валютному ринку.

Ключові слова: валютний ринок, валютний ризик, хеджування, похідні цінні папери, валютні інструменти.

Аннотация. В статье рассмотрены понятия и инструменты осуществления страхования валютных рисков. Проанализированы показатели деятельности валютного рынка Польши и Украины и объемы использования производных финансовых инструментов для снижения валютных рисков. Определены основные причины низкого использования валютных деривативов в Украине и даны рекомендации по дальнейшему развитию данных финансовых инструментов на отечественном валютном рынке.

Ключевые слова: валютный рынок, валютный риск, хеджирование, производные ценные бумаги, валютные инструменты.

Summary. The article deals with the concepts and instruments of realization of currency risk insurance. The analysis of the performance of the foreign exchange market of Poland and Ukraine and the use of derivative financial instruments to reduce currency risks are analyzed. The main reasons for the low use of currency derivatives in Ukraine are outlined and recommendations are given in relation to further development of these financial instruments at the home currency market..

Key words: currency market, currency risk, insurance, derivative securities, currency instruments.

Постановка проблеми. Валютний ринок відіграє істотну роль у функціонуванні як державної, так і світової фінансової системи. На валютному ринку встановлюється взаємозв'язок між вітчизняною та світовою економічною системою, саме тому важливим питанням постає ефективне функціонування даного ринку у фінансовій системі.

У зв'язку із коливанням валютного курсу гривні відносно інших валют валютний ринок України характеризується значною нестабільністю. Виникають значні валютні ризики в процесі здійснення фінансових операцій на валютному ринку України, тому особливого значення набуває механізм здійснення страхування та мінімізації валютних ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню функціонування валютного ринку та страхуванню ризиків присвятили свої праці такі українські вчені, як: Н. Ботвіна, К. Антоненко, В. Ксендзук, Ж. Кудрицька, І. Попова, однак низький рівень розвитку хеджування валютних ризиків в Україні не знижує актуальності дослідження даного питання.

Ціллю написання статті є дослідження розвитку процесу хеджування валютних ризиків в Україні та Польщі та розроблення рекомендацій щодо його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі функціонування валютного ринку внаслідок дії певних несприятливих факторів можуть виникати валютні ризики. Валютний ризик можна розглядати як потенційний ризик недоотримання або втрати грошових надходжень внаслідок коливань валютного курсу. Саме тому для зменшення рівня валютного ризику у світовій практиці широко застосовують різні методи хеджування валютних ризиків.

Хеджування валют — це здійснення маніпуляції з інвестиційними інструментами, які направлені на зменшення фінансових ризиків, що можуть виникнути внаслідок дії несприятливих чинників на валютному ринку; це форма страхування валютного

ризиків під час укладання ф'ючерських угод у банківській, страховій, біржовій практиці [2, с. 18].

Основною відмінністю, яка відрізняє хеджування валют від інших операцій на валютному ринку є те, що завданням хеджування є зниження можливих ризиків, досягнення оптимального співвідношення між витратами та перевагами даного інструменту, а не отримання прибутку.

У світовій практиці для хеджування валютних ризиків найбільше застосовують операції з похідними цінними паперами. Найбільш поширеними такими інструментами є валютні опціони, валютні ф'ючерси, валютні форварди та валютні свопи. Характеристику цих валютних інструментів подано в табл. 1.

Валютні інструменти також можна поділяти на біржові та позабіржові. Аналізуючи співвідношення інструментів, які використовують для хеджування, можна зауважити, що обсяг позабіржових контрактів значно перевищує біржовий.

На прикладі Польщі розглянемо обсяги та структуру використання вищезазначених валютних інструментів (табл. 2).

Середній щоденний чистий оборот внутрішнього валютного ринку Польщі в квітні 2016 року склав 9116 млн дол. США, що на 21 % вище, ніж вартість операцій, укладених у квітні 2013 року.

Валютні свопи залишаються найбільш ліквідним інструментом валютного ринку в Польщі, що пов'язано з різними можливостями використання цих інструментів. Середній щоденний нетто-оборот на валютному ринку Польщі в квітні 2016 року досяг 5958 мільйонів доларів США (збільшення в порівнянні з квітнем 2013 року приблизно на 30 %), відповідно 3714 млн дол. США було пов'язано з операціями, в яких однією з валют був злотий. Дане збільшення оборотів своп — операцій на ринку могли спричинити низькі витрати на придбання валюти деяких розвинених країн (зокрема, євро) та відносно велика невідповідність процентних ставок між Польщею та цими економіками [8, с. 10].

Таблиця 1

Основні інструменти хеджування валютних ризиків

Інструмент хеджування	Характеристика
Валютний опціон	Вид угоди, згідно з якою власник опціону має право (але не зобов'язується) купити/продати іноземну валюту за наперед визначеним курсом у відповідно наперед визначений день.
Валютний форвард	Вид угоди, який засвідчує зобов'язання особи обміняти одну валюту на іншу у встановлений час та на визначених умовах у майбутньому. Даний вид угоди зазвичай супроводжується реальним обміном валюти.
Валютний ф'ючерс	Угода, яка характеризується значною стандартизацією та високою ліквідністю та засвідчує зобов'язання особи обміняти одну валюту на іншу у визначений час та на відповідних умовах у майбутньому.
Валютний своп	Угода, яка засвідчує обмін валюти за наперед визначеним курсом та з одночасним зобов'язанням здійснити зворотній обмін тих самих валют у майбутньому за визначеним курсом, який зазвичай відрізняється від валютного курсу по першій операції.

Джерело: складено авторами на основі [1; 2; 5]

Таблиця 2

**Середні денні обороти на національному валютному ринку Польщі
в квітні 2013 та 2016 року (млн дол. США)**

	2013 р.	Структура (2013 р.), %	2016 р.	Структура (2016 р.), %	Зміна, %
Готівкові операції з іноземною валютою (операції спот)	2324	30,72	2083	22,85	-10,37
Валютні форварди	464	6,13	845	9,27	82,11
Валютні свопи	4581	60,56	5958	65,36	30,06
Ринок операцій CIRS (валютно-процентові свопи)	125	1,65	160	1,76	28
Валютні опіони	70	0,93	70	0,77	0
Разом	7564	100,00	9116	100,00	20,52

Джерело: складено авторами на основі [8]

Найважливішою валютною парою на валютному своєвому ринку Польщі була пара USD/PLN. Частина таких операцій в обороті склала приблизно 43 % у квітні 2016 року (у порівнянні з 52 % у квітні 2013 р.).

Велику частку операцій на валютному ринку Польщі займають спотові операції. У 2013 році їх обсяг становив 2324 млн дол. США, або 31 % всіх операцій на ринку, а у 2016 році 2083 млн дол. США, або майже 23 %, тобто спостерігається помітне зменшення обсягу даних операцій. У валютній структурі даних операцій переважають обмінні операції злогого, середнє значення яких у квітні 2016 року становило 1634 мільйони доларів (більше 78 % загального обороту на ринку). Частка найважливішої валютної пари в товарообігу на внутрішньому ринку EUR / PLN збільшилася порівняно з квітнем 2013 р. з 55 % до 61 % [8, с. 6].

У структурі форвардних операцій переважали операції з розрахунковими датами більше тижня (майже 60 % від валового обороту), які часто використовувались для хеджування від ризику зміни валютних курсів. Істотно збільшилась частка операцій з датою розрахунку до 7 днів, які в основному використовувались для короткострокових спекуляцій (зростання від на 21 % обороту бруто у квітні 2013 р. до більш ніж 40 % загального обсягу продажів у квітні 2016 р.). Зростання цих операцій було пов'язане із розвитком платформи онлайн-транзакцій для клієнтів роздрібної торгівлі.

У квітні 2016 року, як і у 2013 році, середній добовий чистий оборот на внутрішньому ринку опціонів склав 70 млн дол. США. У валютній структурі товарообігу на ринку опціонів переважають транзакції за обмінним курсом EUR/PLN. У квітні 2016 р. операції EUR / PLN склали 58 % чистого обороту опціонами (61 % у квітні 2013 року). У той же час частка транзакцій у доларах/злотих зменшилася з 32 % до 29 %.

Порівнюючи валютні ринки Польщі та України, можна сказати, що в Україні — це в більшій мірі міжбанківський ринок, адже основна частка угод з купівлі-продажу іноземних валют здійснюється

саме в процесі міжбанківських операцій. Здійснюючи ці операції на валютному ринку, забезпечується обслуговування міжнародного обороту товарів, послуг і капіталів [4, с. 216].

Донедавна хеджування валютних ризиків для українських підприємств було малоактуальним та маловідомим, оскільки основна частина міжнародних контрактів укладалась у доларах США, курс якого підтримувався НБУ на незмінному рівні впродовж багатьох років. Однак, у зв'язку із нестабільною економічною ситуацією в Україні та девальвацією гривні необхідність створення ефективної системи хеджування валютних ризиків із використанням деривативів на вітчизняному валютному ринку набуває важливого значення [3, с. 82].

Банківська система України на практиці використовує два основних методи мінімізації валютних ризиків: встановлення НБУ лімітів відкритої валютної позиції та надання ліцензій на здійснення операцій з валютою та валютними цінностями [6, с. 318].

В Україні торгівля похідними цінними паперами в основному відбувається на біржах, позабіржова торгівля деривативами майже відсутня. На жаль, ринок похідних цінних паперів в Україні знаходиться в зародковому стані та згідно із статистичними даними НКЦПФР обсяги операцій із деривативами постійно скорочується (рис. 1).

Характеризуючи обсяги торгів похідними цінними паперами в Україні, можна сказати, що впродовж 2012–2016 років спостерігалось значне скорочення обсягу даних операцій — з 24,91 млрд грн. у 2012 році до 2,4 млрд грн. у 2016 році.

У загальній структурі обсягів торгів на ринку цінних паперів частка торгів деривативами становила лише 0,11 % загального обсягу торгів на ринку. Водночас, частка обсягу торгів деривативами на біржовому ринку у 2016 році становила 94,72 %. За 2016 рік у структурі торгів деривативами за видами осіб, в інтересах яких уклалися контракти на біржовому ринку, значна частка належала фізичним особам — резидентам — 94,67 %. Найбільшим

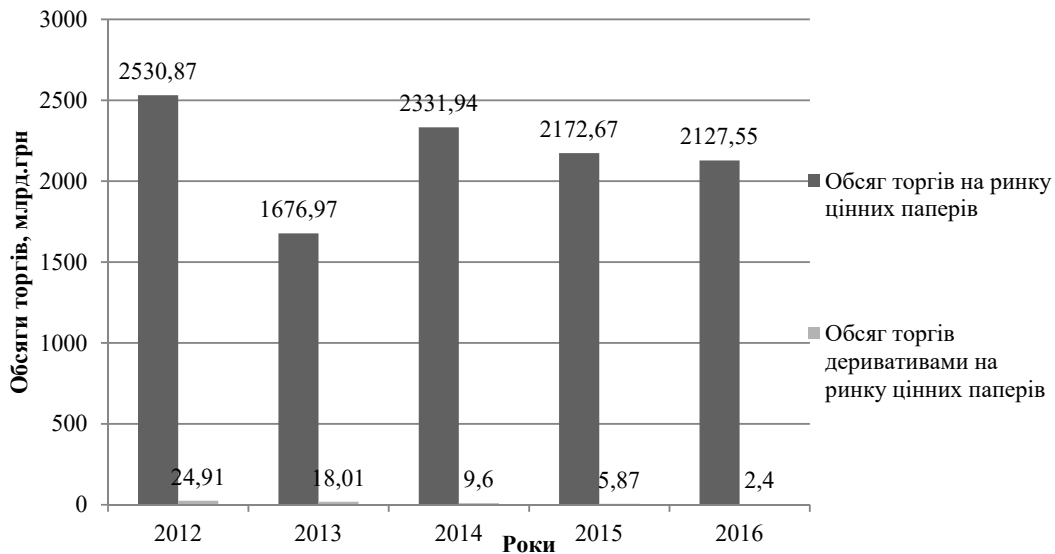

Рис. 1. Обсяги торгів деривативами на ринку цінних паперів України впродовж 2012–2016 року

Джерело: складено авторами на основі [7]

попитом у 2016 році на ринку користувалися ф'ючерсні контракти на валюту та строкові контракти на індексний кошик [9, с. 49].

Загалом можна зазначити, що на українському валютному ринку майже відсутнє хеджування валютних ризиків з використанням похідних цінних паперів. Причиною цього є відсутність відповідного законодавства, яке б регулювало обіг деривативів в Україні, слабо розвинута інфраструктура фондового та валютного ринку, висока вартість використання деривативів, а також валютні обмеження, встановлені НБУ.

Висновки з даного дослідження. На сьогоднішній час валютний ринок України характеризується своєю високою нестабільністю, що супроводжує необхідність підвищення рівня страхування валютних ризиків.

У сучасному світі все більшого поширення набувають похідні цінні папери. На прикладі Польщі

можемо побачити, що значні обсяги використання похідних валютних деривативів позитивно впливають на діяльність валютного ринку та фінансової системи держави, адже значно зменшують валютні ризики на ринку загалом.

В Україні ринок похідних цінних паперів є ще доволі молодим сегментом вітчизняного фінансового ринку, однак необхідно створювати сприятливі умови для його розвитку, так як це є одним із факторів ефективного функціонування всього фінансового ринку та реального сектору економіки України.

Таким чином у процесі побудови стратегії розвитку та розширення ринку валютних деривативів в Україні у найближчому майбутньому велику увагу слід приділити саме позабіржовим фінансовим інструментам, а також розвитку законодавчого та технічного забезпечення бірж, що забезпечить ефективне використання біржових цінних паперів.

Література

1. Абасова К. Валютні деривативи в Україні: стан та перспективи / К. Абасова // Вісник Національного банку України. — вересень 2014. — С. 45–48.
2. Ботвіна Н. О. Хеджування валютного ризику як складова банківської безпеки / Н. О. Ботвіна // Економічний аналіз. — 2013. — Том 14. — № 2. — С. 17–21.
3. Новікова К. І. Проблеми та перспективи розвитку ринку валютних операцій в Україні / К. І. Новікова, Л. Ф. Новікова // Вісник АМСУ. Серія: «Економіка». — 2015. — № 2(54). — С. 81–87.
4. Пархонюк Ю. М. Валютний ринок України: ризики функціонування та перспективи розвитку / Ю. М. Пархонюк, Т. А. Далевська // Інфраструктура ринку. — 2017. — № 6. — С. 216–218.
5. Пахненко О. М. Валютні деривативи як інструменти хеджування валютних ризиків в Україні / О. М. Пахненко, Н. А. Глубока, Є. О. Черненко // Інфраструктура ринку. — 2017. — № 10. — С. 62–67.
6. Попова І. В. Валютні ризики в контексті сучасних реалій / І. В. Попова, М. І. Нікель // Економічні науки. — 2012. — Випуск 9 (33). — ч. 4. — С. 312–321.
7. Річний звіт за 2016 р. Національної Комісії з цінних паперів та фондового ринку. — [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ssmc.gov.ua/user_files/content/58/1499943860.pdf.
8. Wyniki badania obrotów w kwietniu 2016 r. na rynku walutowym i rynku pozagieldowych instrumentów pochodnych w Polsce [Електронний ресурс]: Narodowy Bank Polski. — Режим доступу: <https://www.nbp.pl/systemfinansowy/polska2016.pdf>

Шушкова Юлія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Львівський національний університет імені Івана Франко

Шушкова Юлия Владимировна

кандидат экономических наук, доцент

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Shushkova Yuliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Ivan Franko National University of Lviv

Хоцяновська Уляна Павлівна

студент

Львівського національного університету імені Івана Франко

Хоцяновская Уляна Павловна

студент

Львовского национального университета имени Ивана Франко

Khotsianovska Ulyana

Student of the

Ivan Franko National University of Lviv

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ДЕПОЗИТНОЙ ПОЛИТИКИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ БАНКОВ

EFFECTIVENESS OF THE DEPOSIT POLICY OF DOMESTIC BANKS

Анотація. В статті досліджено поняття депозиту та депозитної політики. Визначено основні показники, які характеризують результативність використання залучених ресурсів банківськими установами. Проведено оцінку депозитної діяльності вітчизняних банків за 2013–2017 роки.

Ключові слова: банк, депозит, вклад, залучені ресурси, депозитна політика, депозитна діяльність, ефективність депозитної політики.

Аннотация. В статье исследовано понятие депозита и депозитной политики. Определены основные показатели, характеризующие результативность использования привлеченных ресурсов банковскими учреждениями. Проведена оценка депозитной деятельности отечественных банков за 2013–2017 годы.

Ключевые слова: банк, депозит, вклад, привлеченные ресурсы, депозитная политика, депозитная деятельность, эффективность депозитной политики.

Summary. In the article, the concept of deposit and deposit policy are investigated. Determined the main indicators, which characterize the efficiency of the using of attracted resources by banks. Also, an estimation of deposit activity of domestic banks for 2013–2017 years is conducted.

Key words: bank, deposit, deposit, attracted resources, deposit policy, deposit activity, efficiency of deposit policy.

Постановка проблеми. У ринковій економіці банківські установи виконують роль фінансових посередників, що дає їм можливість залучати великі суми вільних грошових коштів і заощаджень, та вкладати їх у різні види активів, які приносять дохід. Особливістю банківської діяльності є те, що банк оперує переважно залученими

коштами, тобто чужими грошима. Відповідно, ефективність використання залучених ресурсів є одним з провідних завдань банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових досліджень депозитної політики банківських установ слід зазначити роботи Г. Панової, О. Лаврушина, М. Саннікової, Р. Коцовської,

Р. Ричаківської, Г. Табачук, Я. Грудзевича, М. Вознюка, М. Мельникової, А. Пустової та ін. Дослідження науковців переважно спрямовані на вивчення сутності і принципів депозитної політики, аналіз обсягу та структури депозитних вкладень, асортименту депозитних продуктів, впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на формування депозитної бази банківських установ. Проте, відносно мало уваги приділяється тому, наскільки якісно й ефективно банки використовують залучені в населення та держави кошти, чи отримує банк зиск і кошти не «лежать» на рахунках, очікуючи закінчення відповідних договорів.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження ефективності депозитної політики банківських установ України, яку вони провадять в умовах загальноукраїнського реформування економіки.

Виклад основного матеріалу. Банки, як основні інститути фінансового ринку, відіграють провідну роль в економіці. Вони акумулюють кошти суб'єктів ринку з метою їх подальшої трансформації у кошти необхідні для проведення активних банківських операцій, внаслідок чого економіка насичується інвестиційними ресурсами.

Основна складова залучених коштів — вклади та депозити. Ці поняття дуже часто використовуються як слова-синоніми. Розуміння різниці між ними допоможе грамотніше розпоряджатися своїми ресурсами і вигідно інвестувати власні кошти.

Депозит — це грошові кошти, а також інші цінності (акції, коштовності і т.д.) передані банку фізичною або юридичною особою з умовою подальшої винагороди або на зберігання. Умови користування обумовлені відповідним договором, який укладається між банківською установою і вкладником. Вирученою сумою грошей власник рахунку може розпоряджатися на свій розсуд [3].

Вклад — грошові кошти, які внесені особою для участі в управлінні і отриманні прибутку, під відсотки або на зберігання. Існує безліч форм вкладень: як відплатних, так і безоплатних. У розмовній мові внеском також називають ту суму ресурсів (матеріальних, трудових, розумових), які вкладені людиною для реалізації спільної справи [5].

На основі вище наведених визначень можна виділити основні відмінності між вкладом та депозитом, які допоможуть краще зрозуміти різницю між ними:

- **Обсяг понять.** Значення поняття «вклад» більш широке, однак воно не повністю поглинає категорію «депозит»;
- **Форма.** Вклад завжди виступає у формі грошей, у той час як депозит може вноситися ще й активами, цінними паперами, коштовностями і т.д.;
- **Цілі використання.** Головною метою депозиту є прибуткове застосування грошей, тобто їх вкладення в справу, або на зберігання. Вклад може бути і благодійним, який не передбачає комерційного використання;

- **Зворотність.** Депозити вносять на умовах одержання винагороди в певний момент часу. Вклад може передаватися і без заздалегідь обговорених умов повернення;

- **Прибуток.** Якщо мова йде про комерційні вклади, що припускають зворотність, то обов'язковою умовою буде отримання прибутку. Депозит може оформлятися і без такої умови (депозитарій).

Найважливішим моментом банківської роботи є формування ресурсної бази, яке у здійсненні банком пасивних операцій історично відіграло первинну й визначальну роль стосовно його активних операцій.

Роль депозитної політики полягає у визначенні пріоритетних напрямків розвитку та удосконаленні банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищенні їх ефективності. Слід розрізнити роль депозитної політики як на макроекономічному рівні, так і на рівні окремо взятого комерційного банку. На макроекономічному рівні депозитна політика має важливе значення для формування позичкового фонду.

Комерційні ж банки при провадженні власної політики, повинні не лише враховувати власні пріоритети розвитку та доходності, а і підпорядковуватись визначеним Національним банком України принципам провадження депозитної діяльності. Депозитна політика комерційних банків спрямовується на оптимізацію витрат по залученню коштів на депозитному ринку за умови їх ефективного використання. Такий механізм реалізації інтересів всіх суб'єктів депозитного ринку і формує ціну на депозитні кошти.

Вкладні (депозитні) операції — це операції банку із залучення грошових коштів або банківських металів від вкладників на їх рахунки в банку на договірних засадах або депонування грошових коштів вкладниками з оформленням їх ощадними (депозитними) сертифікатами [4].

Ефективною та оптимальною депозитна політика може бути лише у тому разі, якщо вона побудована з урахуванням визначених принципів формування — невідповідності між наявною життєвою ситуацією і метою, причому досягнення мети є процесом подолання цієї невідповідності.

Проблема визначення ефективності депозитної політики, як і сама теорія сутності депозитної політики, до теперішнього часу не знайшла відповідного відображення у наукових працях вітчизняних економістів. В основному вивчаються та пропонуються показники, що відображають ефективність окремих напрямів депозитної діяльності банку.

Ефективність депозитних операцій банку неможливо визначити абсолютно точно. Найбільш доцільним підходом до оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів банку є проведення оцінки за допомогою одного кількісного показника. Він повинен містити як показники оцінки доходності

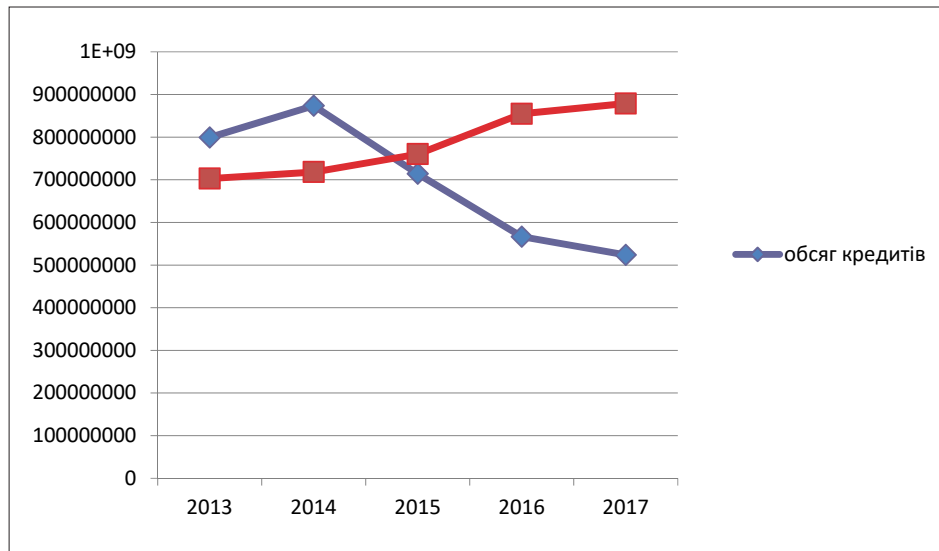

Рис. 1. Динаміка обсягу депозитів та кредитів українських банків
Джерело: сформовано автором на основі [6]

ресурсів, їх об’єму, так і враховувати ризики, взяті на себе банком.

При загальному огляді, депозитну політику можна характеризувати як ефективну при виконання наступної умови:

$$\text{обсяг кредитів } (K_p) \geq \text{обсяг депозитів } (D). \quad (1)$$

На рис. 1. зображена динаміка приросту банківських зобов’язань та виданих кредитів за 2013–2017 рр.

Як видно з даного рисунку, починаючи з 2015 року обсяг зобов’язань за депозитами перевищує обсяг кредитів. З одного боку, перевищення обсягу притоку коштів на депозити над обсягами кредитування вказує на зростання довіри до банків як фізичних, так і юридичних осіб. Але з іншого, вказує на наявність «неробочих ресурсів», внаслідок чого, банки

не отримують достатньо прибутку для покриття зобов’язань по депозитам, що впливає на їх фінансову стійкість. Отже, враховуючи формулу (1), можна стверджувати, що депозитна політика українських банків, починаючи з 2015 року є неефективною.

Варто згадати і про «золоте банківське правило», суть якого полягає в тому, що величина та терміни фінансових вимог банку повинні відповідати розмірам і термінам його зобов’язань. У банківській діяльності повний збіг параметрів коштів, що акумулюються, та вимог можна зустріти у край рідко. Баланс банку відображає наявність коштів, які є в його розпорядженні і вимоги на поточну дату, і в цей конкретний момент кількісно вони повинні співпадати один з одним.

Проте для того, щоб така відповідність підтримувалася і в майбутньому, необхідно постійно

Таблиця 1

Розрахунок динаміки ефективності провадження депозитної політики в Україні за 2013–2017 рр.

	2013	2014	2015	2016	2017
По, тис. грн	132341323	154096530	140644697	140532971	6268677
Пв, тис. грн	-80880599	-96964492	-96774319	-92199924	-37712451
Кд, тис. грн.	23109461	26038755	25433797	31512352	1817678
Кв, тис. грн	-4380115	-7231096	-5898620	-4881654	-4012050
Дк, тис. грн.	-68803	2009444	574371	-719099	480812
Ра, тис. грн.	-23941031	-200595432	-105861116	-99011821	-25185238
Пв, тис. грн	1253200438	1274731581	1252570443	129021610	1277508651
Кв, тис. грн	137930974	124674060	94913860	125366347	192598964
Анр, тис. грн	29806454	-206390455	-91774777	-132651588	-138941769
Кедп, %	32,35	29,94	29,35	21,65	13,47

Джерело: розраховано автором на основі [6]

поповнювати кошти, які вибувають, підтримуючи їх на необхідному рівні. Дотримання «золотого банківського правила» забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги активів та пасивів з постійним заміщенням коштів, які вибувають зі складу ресурсів, новими.

Таким чином, під час оцінки ефективності депозитної діяльності банку, важливим є аналіз співвідношення обсягів кредитів та депозитів за сегментами, строками. Проте, в процесі аналізу ефективності проведеної банком депозитної політики, використовуючи такі показники, складно зробити висновки про результативність проведеної роботи.

Для аналізу ефективності депозитної діяльності банківської установи варто використовувати показник, який відображає взаємозв'язок депозитної та кредитної діяльності банку, а також вплив сукупності активів на результати діяльності банку, що дозволяє оперативним чином визначати дохідність його депозитної діяльності.

Ефективність відсоткової політики банку на ринку депозитів можна здійснити за наступною формулою:

$$K_{едн} = \frac{(\Pi_o - \Pi_e) + (K_o - K_e) - D_k - P_a}{(\Pi_o - K_e - A_{np})} \times 100\% \quad (2)$$

де Π_o , Π_e — проценти отримані, проценти виплачені;

- K_o , K_e — комісійні доходи, комісійні витрати;
- D_k — дивіденди нараховані;
- P_a — нараховані резерви по активних операціях;
- Π_e — пасиви банку;
- K_e — капітал банку;
- A_{np} — неробочі активи.

Використовуючи формулу (2), розрахуємо динаміку ефективності депозитної політики в Україні за 2013–2017 роки, а отримані результати подамо у таблиці 1.

Як видно з даних розрахунків, починаючи з 2014 року, ефективність відсоткової політики в депозитній діяльності знижувалась, проте суттєвий «обвал» відбувся в 2017 році — 13,47 %, порівняно з 21,65 за результатами 2016 року. Виходячи з даних за останні роки, можна зробити висновок, що в 2017 році, не зважаючи на збільшення загально банківських зобов'язань [6], депозитна політика українських банків була менш ефективною, ніж в попередніх роках (див. рис. 2).

Такий результат провадження діяльності на ринку депозитів говорить про зниження банками активності у сфері залучення ресурсів, відсутності стабільності в економічних процесах та здійсненні самої депозитної політики в Україні, і як результат — свідчить про зниження довіри населення до банківської системи загалом, і ефективності здійснення депозитної діяльності зокрема.

Слід пам'ятати і про процентну політику банку, оскільки вона є чи найбільшим важелем впливу на

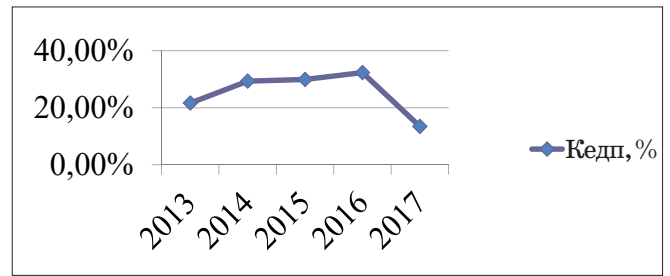

Рис. 2. Динаміка ефективності провадження депозитної діяльності банками України

Джерело: сформовано автором на основі даних табл. 1.

ефективність депозитної діяльності. Вагомим показником, який свідчить про ефективність процентної політики банку при здійсненні депозитних операцій є дохідність, яку варто розраховувати в залежності від конкретного виду банківських депозитних продуктів.

Для забезпечення ефективності депозитних операцій банку слід орієнтуватись на номінальну процентну ставку. Деякі банки застосовують різноманітні комісії, що ускладнюють оцінку ефективності процентної ставки. Проте значна їх кількість використовує формулу (3) для розрахунку ефективної процентної ставки.

$$r_{db} = \frac{r_{dn} \times t}{365} \times \frac{365 \times K}{t} \quad (3)$$

- де r_{db} — ефективна процентна ставка по депозиту;
- r_{dn} — номінальна процентна ставка;
- t — строк депозиту;
- K — комісія банку за перерахування коштів з депозиту, %.

Частково оцінку ефективності депозитної діяльності банку можна здійснювати за допомогою розрахунку фінансових коефіцієнтів та їх аналізу у динаміці. Коефіцієнтний аналіз залучених ресурсів банку здійснюється для визначення показників, які характеризують стабільність та оборотність його депозитних ресурсів. Як правило, більшість банків використовує наступні показники:

- оборотність депозитних вкладень;
- тривалість обороту депозитних вкладів у днях;
- рівень осідання депозитних вкладів;
- середній термін використання депозитів;
- середній залишок коштів на депозитних рахунках за період;
- коефіцієнт нестабільності депозитів;
- коефіцієнт використання депозитів;
- рівень диверсифікації депозитів;
- коефіцієнт нестабільності онкольних депозитів.

Ефективність залучення депозитних ресурсів банку залежить від роботи підрозділів, що здійснюють активні операції. Тому отримані доходи від вкладень в активні операції корегують на величину нарахованих резервів по активних операціях.

Висновки. Важливим джерелом формування ресурсної бази банківських установ є депозитні опе-

рації, сутність яких полягає у залученні тимчасово вільних коштів клієнтів (бізнесу та домашніх господарств) в банківську систему. Лівова частка банківських ресурсів утворюється у процесі здійснення депозитних операцій банку, від ефективної і правильної організації яких залежить стійкість функціонування банківської установи, її ліквідність, рентабельність, прибутковість, і як наслідок — конкурентоспроможність.

Виходячи з цього, набуває важливості провадження такої депозитної політики, яка враховуватиме пріоритетні напрями розвитку та удосконалення банківської діяльності в процесі залучення й акумулювання ресурсів, розвитку депозитних операцій та підвищенні їх ефективності.

Як свідчать наведені вище розрахунки, ефективність депозитної політики українських банків з кожним роком знижується, що обумовлено впливом ряду зовнішніх факторів. Стрімке знецінення національної валюти, зростання рівня інфляції, скорочення рівня доходів населення, зменшення надходження доходів та капітальних інвестицій,

відтік капіталу з української економіки в зв'язку з анексією Автономної Республіки Крим та озброєної антитерористичної операції на сході країни, що в сукупності зі змінами облікової політики НБУ та проведеним очищенням банківського сектору від недієздатних банківських установ, спричинило різке падіння і раніше низької довіри вкладників до банківської системи України. У таких умовах ефективна депозитна політика банків України повинна передбачати розширення переліку депозитних операцій, які надаються банком, в тому числі, за ознаками терміновості, обсягами, валютою вкладу, режимом функціонування депозитного продукту (в тому числі, за рахунок надання можливостей вільного зняття, чи поповнення депозитного рахунку); покращення якості надання депозитних послуг та рівня обслуговування; забезпечення гнучкості відсоткових ставок до зміни зовнішніх умов; диверсифікації клієнтів-користувачів депозитними операціями; покращення товарної та маркетингової політики залучення депозитів.

Література

1. Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року / Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf
2. Асоціації Українських Банків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://aub.org.ua/>
3. Депозитний вклад [Електронний ресурс] / Вікіпедія — вільна енциклопедія. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4
4. Котковський В. С., Неизвестна О. В. Банківські операції: навчальний посібник. — К.: Кондор, 2011. — 498 с.
5. Олійник Д. Л. Ресурсна база українських комерційних банків як джерело ліквідності / Д. Л. Олійник // Банківська справа. — 2000. — № 2. — С. 42–44.
6. Офіційний сайт Національного банку України / [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.bank.gov.ua
7. Чим відрізняється депозит від внеску / Журнал «Моя освіта» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://moyaosvita.com.ua/biznes/chim-vidriznyayetsya-depozit-vid-vnesku/>

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕРНАУКА»
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL «INTERNAUKA»
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ «ИНТЕРНАУКА»

Збірник наукових статей

№ 10 (50)

3 том

Голова редакційної колегії — д.е.н., професор *Камінська Т.Г.*

Київ 2018

Видано в авторській редакції

Засновник / Видавець ТОВ «Фінансова Рада України»

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 12

Контактний телефон: +38 (067) 401-8435

E-mail: editor@inter-nauka.com

www.inter-nauka.com

Підписано до друку 14.06.2018. Формат 60×84/8

Папір офсетний. Гарнітура SchoolBookAS.

Умовно-друкованих аркушів 4,65. Тираж 100.

Замовлення № 398. Ціна договірна.

Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у видавництві

ТОВ «Центр учбової літератури»

вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготівників і

розповсюджувачів видавничої продукції

ДК № 2458 від 30.03.2006 р.